

Stavovi učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi glazbene kulture

Kolar, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:110035>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

MARIJA KOLAR

**STAVOVI UČENIKA O AKTIVNOSTIMA I
SADRŽAJIMA U NASTAVI GLAZBENE KULTURE**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

izv. prof. dr. sc. Jasna Šulentić Begić

Osijek, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKI DIO.....	2
2.1. POVIJESNI PREGLED NASTAVE GLAZBE U OSNOVNOJ OPĆEOBRAZOVNOJ ŠKOLI.....	2
2.2. NASTAVA GLAZBENE KULTURE S OBZIROM NA VAŽEĆI KURIKULUM (MZO, 2019).....	7
2.3. AKTIVNOSTI I SADRŽAJI NASTAVE GLAZBENE KULTURE: POVIJESNI PREGLED I GLAVNE KARAKTERISTIKE.....	14
2.3.1. Slušanje i upoznavanje glazbe.....	14
2.3.2. Pjevanje.....	17
2.3.3. Sviranje.....	21
2.3.4. Glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo.....	23
2.3.5. Glazbeno opismenjivanje.....	27
2.3.6. Muzikološki sadržaji.....	28
3. EMPIRIJSKI DIO.....	29
3.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	29
3.1.1. Opis istraživanja i uzorak.....	29
3.1.2. Cilj istraživanja, istraživačka pitanja i hipoteza.....	30
3.1.3. Instrument i statistički postupak.....	30
3.2. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA.....	31
4. ZAKLJUČAK.....	38
5. LITERATURA.....	40
6. PRILOG.....	44

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Marija Kolar potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom Stavovi učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture te mentorstvom izv. prof. dr. sc. Jasne Šulentić Begić rezultat isključivo vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada pa tako ne krši ničija autorska prava. Također, izjavljujem i da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku 23. kolovoza 2024.

Potpis

Marija Kolar

Sažetak

Stavovi učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture

Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) nastava Glazbene kulture izvodi se prema otvorenom kurikulumu. Jedina je obvezna glazbena aktivnost slušanje glazbe koje se nalazi u okviru domene A: *Slušanje i upoznavanje glazbe*. Ostale glazbene aktivnosti provode se prema preferencijama učitelja te interesima, željama i sposobnostima učenika, a nalaze se u okviru domene B: *Izražavanje glazbom i uz glazbu*. Te su glazbene aktivnosti pjevanje, sviranje, glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo, glazbeno opismenjivanje te muzikološki sadržaji. Prvi dio rada obuhvaća teorijski dio u kojemu je opisan povijesni pregled nastave glazbe u općeobrazovnoj školi, nastava Glazbene kulture s obzirom na važeći *Kurikulum* te aktivnosti i sadržaji u nastavi Glazbene kulture, njihov povijesni pregled kao i glavne karakteristike. Drugi dio rada obuhvaća empirijski dio temeljen na pitanjima o stavovima učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture. Istraživanje je provedeno anketiranjem učenika četvrtoga, petog, šestog, sedmog i osmog razreda Osnovne škole Matije Petra Katančića Valpovo. Rezultati istraživanja pokazuju da učenici imaju pozitivne stavove prema aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture, a u najvećem broju ocijenjeni su ocjenom odličan. Nadalje, istraživanje pokazuje kako je najčešća, ali i najomiljenija glazbena aktivnost slušanje glazbe, dok je glazbeno opismenjivanje navedeno kao najmanje omiljena glazbena aktivnost. Rezultati o uporabi nastavnih sredstava i pomagala pokazuju kako se učiteljica najviše koristi klavirom te računalom i projektorom. Istraživanje pokazuje da učenici rado sudjeluju u svim glazbenim aktivnostima, a ponajviše u aktivnosti slušanja glazbe. Osim toga, učenici su se uglavnom složili s tvrdnjom da im se sviđa nastava Glazbene kulture te se za vrijeme njezina održavanja osjećaju sretno i zadovoljno.

Ključne riječi: nastava Glazbene kulture, glazbene aktivnosti i sadržaji, stavovi učenika

Abstract

Students' Attitudes Towards Activities and Content in Music Culture Classes

According to the Curriculum (MZO, 2019), Music Culture classes are conducted based on an open curriculum. The only mandatory musical activity is listening to music, which falls under Domain A: Listening to music and understanding music. Other musical activities are carried out according to the teacher's preferences, as well as the interests, desires, and abilities of the students, and they are included in Domain B: Expressing with music and through music. These musical activities include singing, playing instruments, musical games and musical creativity, musical literacy and musicological content. The first part of the paper covers the theoretical section, which describes the historical overview of music education in general education schools, Music Culture classes according to the current Curriculum, and the activities and content in Music Culture classes, including their historical overview and main characteristics. The second part of the paper includes an empirical section based on questions regarding students' attitudes towards activities and content in the Music Culture classes. The research was conducted by surveying fourth, fifth, sixth, seventh, and eighth-grade students of Matija Petar Katančić Elementary School in Valpovo. The research results show that students have positive attitudes towards the activities and content in Music Culture classes, with the majority being rated as excellent. Furthermore, the research indicates that the most common and favorite musical activity is listening to music, while music literacy is mentioned as the least favorite musical activity. Results regarding the use of teaching aids and tools show that the teacher primarily uses the piano, as well as a computer and projector. The research demonstrates that students are eager to participate in all musical activities, particularly in the activity of listening to music. Additionally, students mostly agreed with the statement that they enjoy Music Culture classes and feel happy and satisfied during them.

Keywords: Music Culture classes, musical activities and content, students' attitudes

1. UVOD

Diplomski rad pod naslovom *Stavovi učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture* donosi teorijski dio i istraživanje s obzirom na aktualni *Kurikulum* (MZO, 2019). Prema njemu jedina je obvezna glazbena aktivnost u nastavi Glazbene kulture slušanje glazbe koje se nalazi u domeni A: *Slušanje i upoznavanje glazbe*. Ostale se glazbene aktivnosti (pjevanje, sviranje, glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo, glazbeno opismenjivanje), sadržane u domeni B: *Izražavanje glazbom i uz glazbu*, provode prema preferencijama učitelja te željama i sposobnostima učenika. Za razliku od izvođačkih aktivnosti, u slušanju glazbe mogu sudjelovati svi učenici bez obzira na razinu glazbenih sposobnosti koje imaju. Također, slušanje glazbe aktivnost je koja utječe na razvoj glazbenog ukusa i estetskog odgoja učenika što je danas neizmjerljivo važno s obzirom na reprodukciju glazbe putem masovnih medija. Stavovi učenika o navedenim aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture mogu dati učiteljima povratnu informaciju o tome kako organizirati učenicima zanimljivu i u konačnici za njih korisnu nastavu glazbe.

Rad je podijeljen na dva velika poglavlja. Prvo poglavlje prikazuje povijesni pregled nastave glazbe u osnovnoj općeobrazovnoj školi te nastavu Glazbene kulture s obzirom na važeći *Kurikulum* (MZO, 2019). Nakon toga, prikazane su aktivnosti i sadržaji u nastavi Glazbene kulture, njihov povijesni pregled i glavne karakteristike. Drugo poglavlje prikazuje empirijski dio, odnosno problem i cilj istraživanja, hipoteze i istraživačka pitanja, metodologiju istraživanja, rezultate i raspravu (analizu podataka anketnog upitnika). Za potrebe istraživanja podaci su prikupljeni anketiranjem, a u svrhu istraživanja upotrijebljen je anketni upitnik. Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Matije Petra Katančića Valpovo, a ispitanici su bili učenici četvrtoga, petog, šestog, sedmog i osmog razreda. Cilj istraživanja bio je utvrditi stavove učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture. Istraživanjem se pokušalo odgovoriti na dva glavna pitanja i potvrditi hipotezu: IP1: *Koje se aktivnosti i sadržaji prema mišljenju učenika najčešće provode u nastavi Glazbene kulture?*; IP2: *Koje su aktivnosti i sadržaji u nastavi Glazbene kulture učenicima najomiljeniji, a koji su najmanje omiljeni?*; H: *Učenici imaju pozitivne stavove o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture*. Završni dio rada donosi zaključke s obzirom na provedeno istraživanje.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. POVIJESNI PREGLED NASTAVE GLAZBE U OSNOVNOJ OPĆEOBRAZOVNOJ ŠKOLI

Svalina i Bognar (2013) navode kako je glazba vječna pratiteljica čovjeka tijekom povijesti, a njezino se značenje za odgoj i obrazovanje mijenjalo u različitim razdobljima. U najstarijim civilizacijama, odnosno u državama Starog istoka poput Egipta, Kine, Indije i Mezopotamije, pojavljuju se prvi oblici glazbenoga obrazovanja i prve škole. Glazba je, kao i druge umjetnosti, ovisila o društvenim okolnostima. Škole u navedenim državama bile su namijenjene samo bogatima, a u njima se školovali budući svećenici, činovnici i pisari. Učenje glazbe, uz područja kao što su medicina, građevina, tjelesni odgoj i pjesništvo, pojavljuje se u Egiptu gdje su se obrazovati mogle samo odabrane osobe. Glazba je ondje bila podijeljena na glazbu vladajućih i na glazbu naroda. Osim u Egiptu glazbeni je život bogat u svim ostalim zemljama Istoka te je sastavni dio gozbi, pogreba, vojnih parada, religioznih obreda i dvorskih svečanosti. Glazbu stvaraju skladatelji, a izvode ju unajmljeni pjevači i svirači. Zbog toga se težilo glazbenom odgoju pjevača i svirača koji su imali kvalitetnu glazbenu naobrazbu i pohađali razna usavršavanja (Andreis, 1967; Plavša, 1981; Turkalj, 1980 prema Svalina i Bognar, 2013).

Rojko (1996) navodi da se glazba Starog istoka najviše izvodila u bogoslužju, dok je u Egiptu i Kini imala odgojnu ulogu kod mladeži. Kineski filozof Konfucije ističe poredak obrazovanja te prema njemu ono započinje poezijom, zatim se njeguje vlastito ponašanje, a završava i usavršava se glazbom (Brkić, 1983). Glazba uči o ljubavi, odanosti i privrženosti te time utječe na odnos između ljudi te ljudi i prirode (Rojko, 1999). Prema Andreisu (1967) glazba starog vijeka prvenstveno je usmjerena na glazbu vladajućih. O glazbi puka, tj. nižih slojeva, postoji značajno manje podataka, a ona je vezana uz rad i događaje iz svakodnevnog života. Ne postoje točni podaci kako se glazba poučavala, ali je vidljiva važnost glazbe u odgoju i obrazovanju, a imala je utjecaj na razvoj ličnosti i društvene odnose. To je ostavilo utjecaj na civilizacije koje se kasnije pojavljuju u Europi.

Zaninović (1988) navodi da su u razdoblju Grčke djeca odlazila u odgojne ustanove do svoje punoljetnosti. Osim učenja čitanja i pisanja, vojnih vježbi i sportskih programa učenici su pjevali himne i vojne pjesme, a glazba ulazi u opći sustav odgoja. Smatralo se kako svaki slobodni

građanin treba imati poduku iz pjevanja i sviranja lire. Isto tako, mišljenje je bilo kako glazba ima bitnu ulogu u odgoju, a osobe koje se bave glazbom imaju predispozicije postati boljim ljudima. Prema Platonu (1977) glazba je snažno sredstvo koje oblikuje karakter čovjeka te se nalazi u vrhu obrazovanja. Glazba kao odgojno sredstvo doživljava svoju punu afirmaciju upravo u Grčkoj, a to vrijedi za Atenu i Spartu. U Ateni je naglasak na razvitku ljudske osobnosti, dok je u Sparti glazba bila u funkciji odgoja ratnika.

U starom Rimu odgoj je bio obiteljski, a prve se javne škole otvaraju u vrijeme Rimske Republike u kojima se učilo čitati, pisati i računati. Nakon toga, otvarale su se gramatičke i retoričke škole. U retoričkim školama učila se matematika, astronomija, građansko pravo, filozofija i glazba (Zaninović, 1988). Za razliku od Grčke, u Rimu glazba ima drukčiju ulogu. Ona se izvodi na gozbama i prilikama javnih svečanosti. Glavni je zadatak glazbom veličati snagu i sjaj države, a u početku su se u glazbi obrazovali jedino robovi. Kasnije se počelo širiti zanimanje za glazbu te su se njome počeli baviti i rimski patriciji. U to vrijeme nije se smatralo kako glazba ima odgojnu ulogu, već da se glazbu treba poučavati, ali da je njezina odgojna svrha vidljiva samo kada je riječ o razvijanju govornih vještina (Kvintilijan, 1985).

U srednjem su vijeku odgoj i obrazovanje religioznog karaktera te su pod Katoličkom Crkvom. Prvo su se obrazovali svećenici, a kasnije i sva ostala djeca (Zaninović, 1988). U okviru crkvenih škola prisutno je obvezno učenje pjevanja koje se izvodilo na raznim crkvenim svečanostima. Izvodili su se crkveni jednoglasni napjevi, odnosno psalmi, koralni, sekvence, himne, a kasnije dolazi i do pojave višeglasnih skladbi (Rojko, 1966). U razdoblju srednjeg vijeka otvaraju se prve škole, tzv. *Scholae Cantorum*, u kojima se učilo pjevanje crkvenih napjeva, a koje su imale utjecaj na razvoj glazbene umjetnosti zapadnoeuropske civilizacije. Prve škole osnovao je papa Silvestar I., dok ih je papa Grgur Veliki unaprijedio i reorganizirao. Njihova svrha bila je okupljanje i obrazovanje pjevača koji izvode crkvene napjeve. Otvarale su se širom Europe u crkvenim središtima, a voditelj je bio obrazovani pjevač i dirigent poslan iz Rima. Najviše se težilo vokalnom obrazovanju, ali se kasnije počinju učiti i drugi glazbeni, ali i neglazbeni elementi (Radočaj-Jerković, 2017). Rojko (1996) navodi da se u crkvenim središtima otvaraju i katedralne škole, odnosno prijašnje su škole na višoj razini. Martianus Capella odredio je sedam slobodnih vještina koje su se počele proučavati u školama. One su bile podijeljene na *trivium* i *quadrivium* u okviru kojih su se nalazile gramatika, retorika, dijalektika, aritmetika, geometrija, glazba i

astronomija. Glazba se promatrala kao znanost, a ne umjetnost. Ona je ondje bila označena kao teorijska disciplina, a smatralo se kako je to viši stupanj od praktičnih disciplina kao što su pjevanje i sviranje. Postojale su i župne škole, a njih su pohađale manje skupine djece. Učio se vjeronauk, čitanje i pisanje te su se molitve izvodile pjevajući. Glazba se počela sve više izučavati, a pojavili su se pojmovi muzikus i kantor. Muzikusi su bili znanstveno obrazovani glazbenici, a kantori su glazbenici izvođači. Kako je napredovao pjevački repertoar, javlja se potreba za očuvanjem originalnih napjeva te za lakšim i bržim učenjem istih. Guido iz Arezza usavršio je notno pismo tako što je izumio solmizaciju i stvorio sustav heksakorda. Dotad su se napjevi usvajali i prenosili usmenim prenošenjem s učitelja na učenika. Guido je upotrijebio početne slogove himne svetog Ivana Krstitelja na latinskom jeziku, a oni se, uz manje dopune, rabe i danas u nastavi glazbe (Radočaj-Jerković, 2017). Postojao je viteški odgoj koji se razvio za vrijeme križarskih ratova. Vitezovi su, kada su se vraćali na svoja imanja, dolazili u kontakt s ljudima nižih slojeva te tako upoznavali njihovu glazbu. Oni su stjecali glazbenu naobrazbu, upoznavali se s glazbenom teorijom, pjevanjem i sviranjem te su počeli uglazbljivati izmišljene stihove. Došlo je do razvoja glazbene i viteške umjetnosti, a vitezovi koji stvaraju svoju poeziju i glazbu nazivaju se trubadurima. U Njemačkoj njihovu glazbu izvode Minnesänger, a u Francuskoj truveri (Plavša, 1981). Razdoblje srednjeg vijeka značajno je za glazbenu pedagogiju i razvoj glazbene umjetnosti. Glazba je prije svega imala religijsku ulogu, ali je bila sve više prisutna i u svjetovnom životu. Usavršeno je notno pismo te su ostali mnogi zapisi toga vremena. Solmizacija nastala tada važna je i rabi se u odgoju i obrazovanju i danas (Svalina i Bognar, 2013).

Glazbeni se odgoj u Hrvatskoj razvijao usporedo s razvojem školskog sustava. Prema Rojku (1996) Školski zakon iz 1874. godine predviđa pjevanje u općim pučkim školama. Ono nije davalo velike glazbene uspjehe pa se u časopisu Smilje objavljuju pjesme kojima se ono želi poboljšati. U nastavi se pjevalo po sluhu, a u programima su se često nalazili zahtjevi za razvijanje sluha, glasa i osjećaja za ljepotu. Košta (2016) navodi da većina učitelja nije bila glazbeno obrazovana, ali je bila primorana izrađivati pjesmarice za nastavu koje su najviše sadržavale crkvene pjesme. S obzirom na to, te su se pjesme izvodile u crkvi, a neke su sadržavale i molitve.

Prvu pjesmaricu koja je obuhvaćala metodičke upute napisao je Franjo Kuhač 1885. godine pod nazivom *Pjevanka*. Kuhač je smatrao kako učenici u nastavi glazbe trebaju pjevati unisono tako da bi u toj aktivnosti mogli sudjelovati svi učenici, pa i oni koji imaju manje dara za pjevanje.

Isto tako, narodnim je pjesmama davao prednost jer su po svom karakteru bile bliže ljudima. Nadalje, Školski zakon iz 1888. godine propisuje crkveno i svjetovno pjevanje, a također propisuje i pjevanje od prvog razreda dva polusata tjedno. Vjenceslav Novak ističe kako je potrebna korelacija glazbene nastave s ostalim predmetima, a isto tako naglašava kako učenici za vrijeme mutacije ne smiju pjevati.

Rojko (1996) navodi kako se nastava glazbe nakon Prvoga svjetskog rata, pod nazivom *Pjevanje*, provodi u svim četirima razredima opće obrazovne škole. Učitelji, crkveni orguljaši, provodili su nastavu glazbe te je o njima ovisila kvaliteta same nastave. Satnica je bila od pola do jednog sata, a rijetko dva sata tjedno. *Pjevanje*, kao glazbena nastava, nastavilo se i nakon Drugoga svjetskog rata. Kao i prije, podučavalo se četiri godine i nije se razlikovalo od prijeratnog razdoblja. Nastava se svodila na pjevanje po sluhu. Repertoar je obuhvaćao narodne, borbene i jednoglasne pjesme (Košta, 2016). Prema Rojku (1996) Nastavnim planom iz 1946./1947. godine nastava glazbe je i dalje pod nazivom *Pjevanje*, a sadržaji gimnazija provode se u višim razredima osnovne škole. Godine 1948./1949. Nastavnim se planom i programom za prva četiri razreda određuje pjevanje po sluhu, a u petome i šestom razredu rad na intonaciji. Osim toga, spominje se aktivnost slušanja glazbe. Ono se provodilo koliko je bilo moguće s obzirom na činjenicu da je ovisilo o sviračkim vještinama nastavnika koji su izvodili glazbu na klaviru. U to vrijeme škole nisu bile dovoljno opremljene uređajima za reprodukciju glazbe. Osim tih aktivnosti propisano je i glazbeno opismenjavanje koje treba provoditi u trećem razredu kako bi se u četvrtom razredu moglo pjevati u zboru čitanjem iz nota. To je prvi program koji obuhvaća detaljna objašnjenja i opsežan broj narodnih pjesama. Nadalje, Rojko (1996) navodi kako Nastavni plan i program iz 1950. godine obuhvaća zadatke koji su isti kao u prethodnom programu, a naglasak je stavljen na veću važnost aktivnosti slušanja glazbe. Košta (2016) navodi kako je za predmet *Pjevanje* predviđen jedan sat tjedno, osim za peti razred za koji su predviđena dva sata tjedno. Uvodi se zborna pjevanje za učenike petoga, šestog i sedmog razreda za koje je predviđeno dva sata tjedno. U nastavi se glazbe uočava manjak novih i kvalitetnih udžbenika. Rojko (1996) navodi kako se program nastao 1951. godine provodi od školske godine 1954./1955. Otada nastava glazbe nosi naziv *Glazbeni odgoj* za više razrede, a *Pjevanje* za niže razrede osnovne škole. Nastava je obuhvaćala glazbene aktivnosti pjevanja, glazbenog opismenjivanja, stvaralačkog rada i glazbeni život. Taj je program osnova idućim programima. Slušanje glazbe u nastavi ovisilo je o školskoj opremi, dok se glazbeni život, odnosno upoznavanje glazbenih pojmova, provodilo usputnim

razgovorom koji nije imao određeni program. Godine 1960. objavljen je novi nastavni plan i program u kojemu nastava glazbe ima novi naziv *Muzički odgoj*. Program se sastoji od glazbenih aktivnosti pjevanja, sviranja, slušanja, stvaralaštva, opismenjivanja i muzikoloških sadržaja, a u višim razredima najviše se radi na intonaciji. Taj program ne sadrži popis literature za pjevanje, sviranje i slušanje, ali obuhvaća sadržaje vezane uz glazbeno opismenjivanje. Idući nastavni planovi i programi, iz 1964. i 1965. godine, isti su poput onoga iz 1960. godine jer sadržavaju sve iste glazbene aktivnosti. Naglasak je stavljen na njegovanje pjesama, a opismenjivanje je u smanjenom opsegu. Program je podijeljen na tri faze u kojima je prva usmjerena na pjevanje po sluhu, druga na opismenjivanje, a treća na stjecanje muzikoloških sadržaja. Prema Nastavnom planu i programu iz 1972. godine nastava glazbe nosi naziv *Glazbeni odgoj*. Program donosi smanjen broj sati, popis primjera za pjevanje, sviranje, slušanje te ilustriranje glazbenih pojava. Još je uvijek dominantna aktivnost pjevanje iako navedenim programom nije određeno koje područje treba biti primarno. Rojko (1996) navodi kako se Nastavnim planom i programom iz 1984. godine veća pažnja pridaje aktivnosti slušanja glazbe, a učitelj ima slobodu pri odabiru pjesama i glazbenih djela za slušanje glazbe. Predmet nosi naziv *Glazbena kultura* te je broj sati jednak kao i u prijašnjem programu. Idući Nastavni plan i program iz 1991./1992. godine nema značajnih razlika u odnosu na prethodni program.

Prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu iz 2006. godine nastava glazbe zadržava naziv *Glazbena kultura*, a temelji se na psihološkom i kulturno-estetskom načelu. Prema psihološkom načelu učenici vole glazbu te žele svirati i pjevati, tj. žele se baviti glazbom. Kulturno-estetsko načelo odnosi se na to da se učenik u nastavi glazbe priprema za daljnji život u kojemu će biti kvalificiran korisnik glazbene kulture. Prema Šulentić Begić (2016) notno pismo, glazbeno-teorijski sadržaji kao i uporaba udžbenika nisu potrebni u nižim razredima osnovne škole. Isto tako, mlađi učenici trebaju prakticirati glazbene aktivnosti svaki dan i u neglazbenim predmetima. Prema programu aktivnosti sviranja i pjevanja ne ocjenjuju se, a jedino obavezno područje jest slušanje glazbe. Nastava Glazbene kulture treba se održavati svaki tjedan, ali nikako u blok-satu jer to nije prirodno tome nastavnom predmetu (MZOŠ, 2006).

U idućem poglavlju predstavljena je nastava Glazbene kulture s obzirom na važeći kurikulum iz 2019. godine.

2.2. NASTAVA GLAZBENE KULTURE S OBZIROM NA VAŽEĆI KURIKULUM (MZO, 2019)

Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019) glazba je ključna za kvalitetan, cjelovit i skladan razvoj svih učenika. U Republici Hrvatskoj učenje glazbe neizostavan je čimbenik u oblikovanju općih i specifično-glazbenih kompetencija učenika. Opći su ciljevi nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti sljedeći:

- poticanje i unaprjeđivanje učenikova estetskog razvoja
- poticanje kreativnosti učenika
- razvijanje učenikovih glazbenih sposobnosti i interesa
- razvijanje učenikove svijesti o očuvanju povijesno-kulturne baštine
- osposobljavanje za življenje u multikulturnom svijetu.

Dakle, ostvaruju se temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti kao i ciljevi općeg odgoja i obrazovanja. Na nastavi učenici doživljavaju i upoznaju glazbu različitih podrijetla, stilova i vrsta te uče osnove glazbene pismenosti i glazbenog jezika. Učenje i poučavanje u skladu je sa suvremenim znanstvenim spoznajama i kretanjima, a to bi značilo otvorenost i prilagodljivost procesa učenja i poučavanja, metodički i didaktički pluralizam, projektno, istraživačko i individualizirano učenje te primjenu informacijsko-komunikacijske tehnologije. Važno je da verbalne informacije proizlaze iz glazbe, a da je u središtu sama glazba te se naglasak stavlja na njezin susret s učenikom. Isto tako, nudi se mogućnost fakultativne i izborne nastave kao što se nude i izvannastavne te izvanškolske aktivnosti. Tijekom njih učenici proširuju stečena znanja, stavove i vještine, a isto tako razvijaju svoje interese te ostvaruju umjetnički rast i razvoj. Još je jedan od ciljeva nastave glazbe da tijekom, ali i nakon obrazovnog puta učenici mogu aktivno sudjelovati u kulturnom životu svoje zajednice.

U *Kurikulumu* (MZO, 2019) predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, uz načela učenja i poučavanja, nastava se temelji na četirima načelima, a to su: psihološko načelo, kulturno-estetsko načelo, načelo sinkroničnosti i načelo interkulturalnosti. Psihološko se načelo odnosi na potrebu učenika za kreativnim izrazom te emotivnim reagiranjem na glazbu tijekom glazbenih

aktivnosti čime jača njihov odnos s glazbom. Kulturno-estetsko načelo odnosi se na razvijanje glazbenog ukusa, stjecanje kriterija za vrednovanje glazbe te izražavanje vlastitog mišljenja o glazbi. Načelo sinkroničnosti u središte interesa stavlja samu glazbu koja se treba promatrati sa svih gledišta, a ne samo povijesnog. Načelo interkulturalnosti podrazumijeva upoznavanje vlastite glazbene kulture, ali i glazbene kulture svijeta.

Također, prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) odgojno-obrazovni ciljevi nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti jesu:

- društveno-emocionalni razvoj svih učenika (što podrazumijeva darovite učenike i učenika s teškoćama)
- razvoj glazbenih sposobnosti kod svih učenika s obzirom na njihove individualne sposobnosti
- poticanje učenika na aktivno bavljenje glazbom kao i na sudjelovanje u kulturnom životu zajednice
- upoznavanje učenika s glazbenom umjetnosti uz pomoć kvalitetnih glazbenih ostvarenja različitih podrijetla, stilova i vrsta
- poticanje učenika na razvijanje kvalitetnoga glazbenog ukusa i kritičkog mišljenja
- razvijanje svijesti o vrijednostima regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine
- razvijanje kulturnog razumijevanja i interkulturalnih kompetencija putem izgradnje odnosa prema vlastitoj te otvorenom pristupa prema drugim kulturama glazbe.

Kada je riječ o organizaciji nastave predmeta, ona se odnosi na otvorenu, integrativnu i interdisciplinarnu. Otvorena nastava znači da se učenje i poučavanje prilagođava sposobnostima i interesima učenika, ali i preferencijama učitelja i učenika. Osim toga, odnosi se na otvorenost u oblikovanju nastavnih sadržaja, strategija i metoda učenja i poučavanja te vrednovanja. Integrativna nastava podrazumijeva međusobnu povezanost i nadopunjavanje domena i odgojno-obrazovnih ishoda. Interdisciplinarnost nastave odnosi se na povezanost umjetničkog područja s ostalim poljima te mogućnost korelacije s ostalima područjima, predmetima i međupredmetnim temama.

Aktivnosti i sadržaji nastave predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost ostvaruju se u okviru triju domena: A: *Slušanje i upoznavanje glazbe*, B: *Izražavanje glazbom i uz glazbu* i C: *Glazba u kontekstu*. Domene u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti međusobno se povezuju i nadopunjuju, a prisutne su u manjoj ili većoj mjeri u svim ciklusima i na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. Ciljevi odgoja i obrazovanja te ishodi učenja glazbe postižu se organiziranjem obaveznih i preporučenih sadržaja. Objedinjujući su elementi koji su prisutni u svim domenama učenja i poučavanja glazbe glazbeni jezik i informacijsko-komunikacijska tehnologija kao važan dio suvremenog učenja i poučavanja.

Ishod domene A: *Slušanje i upoznavanje glazbe* jest upoznavanje glazbe uz pomoć audio i videozapisa kao i neposredni susret učenika s glazbom. Za vrijeme aktivnog slušanja glazbe učenici će upoznati različite vrste, stilove, pravce i žanrove glazbe te će steći znanja o glazbeno-izražajnim sastavnicama. Isto tako, moći će doživjeti, upoznati, razumjeti i naučiti vrednovati glazbu.

Domena B: *Izražavanje glazbom i uz glazbu* učenicima omogućuje aktivno sudjelovanje u glazbenim aktivnostima: pjevanje, sviranje, glazbene igre, glazbeno stvaralaštvo i pokret uz glazbu. To će im omogućiti razvijanje glazbenih sposobnosti i kreativnosti kao i cjelovit doživljaj glazbe. Otvoreni kurikulum u nastavi glazbe daje mogućnost odabira aktivnosti prema dobi, sposobnostima i interesima učenika, ali i prema sklonostima učitelja i nastavnika. Kvalitetno provođenje glazbenih aktivnosti temelj je za realizaciju izvannastavnih aktivnosti te izborne i fakultativne nastave kao što su pjevački zbor, instrumentalni sastavi, orkestri, plesne skupine, folklorni ansambli, skladanje, individualno sviranje i drugo.

Domena C: *Glazba u kontekstu* ima polazište u domenama A i B, a na osnovnu njih učenik može otkrivati vrijednost regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulture baštine, uočavati razvoj, ulogu i utjecaj glazbene umjetnosti na društvo te povezivati glazbenu umjetnost s drugim umjetnostima. Domena C nadopuna je domenama A i B te se isprepliće s njima.

Predmet Glazbena kultura i Glazbena umjetnost može se povezati s različitim predmetima i različitim temama. Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) područja s kojima se može ostvariti međupredmetno povezivanje jesu jezično-komunikacijsko područje (Hrvatski jezik i književnost i

strani jezik), umjetničko područje (Likovna kultura i Likovna umjetnost), tehničko-informatičko područje (Tehnička kultura, Informatika, Matematika i Upotreba IKT-a), društveno-humanističko područje (Filozofija, Povijest, Politika i gospodarstvo, Sociologija, Psihologija, Etika i Vjeronauk), tjelesno i zdravstveno područje (Tjelesna i zdravstvena kultura) i prirodoslovno područje (Fizika, Kemija, Geografija, Priroda i Biologija). Međupredmetne teme koje se mogu povezati s glazbom jesu pa Poduzetništvo, Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Učiti kako učiti, Zdravlje i Održivi razvoj.

Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) temelj za učenje i poučavanje glazbe otvoreni je i humanistički kurikulum u kojem su sve aktivnosti usmjerene na realizaciju kvalitetnoga, učinkovitog i poticajnog procesa učenja i poučavanja. Ishodi se ostvaruju sukladno sposobnostima, interesima, iskustvima te preferencijama svakog učenika. U obzir treba uzeti i susret učenika s glazbom u različitim formalnim, neformalnim i informalnim kontekstima. To su:

- učionica i kabinet za učenje i poučavanje glazbe
- škola kao prostor za realizaciju glazbenih i drugih umjetničkih aktivnosti
- izvanučioničko okruženje u kojemu se učenici neposredno i autentično susreću s glazbom (kazalište, koncertne dvorane, operne kuće i drugo)
- virtualno okruženje kao što su mediji i internet u kojemu učenike treba uputiti na kritički i selektivan pristup glazbenoj ponudi.

Iskustva učenja orijentirana su na:

- demokratsko, kreativno i opušteno ozračje koje će učenike poticati na sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te ih zainteresirati za samu glazbu kao i pobuditi njihov osjećaj zadovoljstva
- cjelovit razvoj učenika u kognitivnome, psihomotornom i afektivnom smislu
- razvijanje glazbenih sposobnosti te stjecanje glazbenih znanja i vještina s naglaskom da je proces važniji od samog rezultata.

Nastavu Glazbene kulture u prvom, drugom i trećem razredu izvode učitelji primarnog obrazovanja, dok u četvrtom razredu, ovisno o organizacijskim mogućnostima škole, nastavu

izvodi učitelj primarnog obrazovanja ili predmetni učitelj glazbe. Od petog razreda osnovne škole i u srednjoj školi nastavu Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti izvodi predmetni učitelj i nastavnik glazbe. Učitelj i nastavnik trebaju moći, prema sklonostima i preferencijama učenika, organizirati i oblikovati redovnu, izbornu i fakultativnu nastavu glazbe kao i izvannastavne glazbene aktivnosti. Otvoreni kurikulum omogućuje učiteljima slobodan odabir i organizaciju sadržaja i način rada, suvremene metodičke spoznaje i upotrebu dostupne tehnologije te suradnju s učenicima u kojoj uvažavaju njihove interese. Učitelj u svim glazbenim aktivnostima treba uvažavati razlike među učenicima te im pristupati individualno koliko je to moguće. Isto tako, treba težiti koherentnosti, najčešće heterogenih razreda, što je vrlo važno za realizaciju, praćenje te vrednovanje zajedničkih aktivnosti kao što su pjevanje, sviranje, pokret uz glazbu i glazbene igre. Isto tako, važno je pravilno pristupiti učenicima s teškoćama te im omogućiti glazbena iskustva u skladu s njihovim mogućnostima. Tako će učenici dobiti priliku razviti kreativno mišljenje te slušne, izražajne, motoričke i senzorne vještine. Osim učenika s poteškoćama učitelj treba otkriti darovite učenika te ih upućivati na druge oblike glazbenog obrazovanja.

Za realizaciju nastave te za učenje i poučavanje glazbe važna je specijalizirana učionica koja je opremljena glasovinom i drugim instrumentima, uređajima za reprodukciju audio i videozapisa, dječjim instrumentarijem te računalom, projektorom i kvalitetnim zvučnicima kao i sredstvima za primjenu informacijsko-komunikacijske tehnologije. U takvom okružju učenici mogu ostvariti odgojno-obrazovne ishode. Isto tako, važan je odabir kvalitetne glazbene literature koja će zadovoljiti stručno-glazbene, društvene, pedagoške i umjetničko-estetske kriterije.

Glazbena nastava zastupljena je u svim odgojno-obrazovnim razinama i ciklusima kao redovna nastava. Glazbene aktivnosti u primarnom obrazovanju trebaju biti prisutne svaki dan. Potrebno je proširiti učenje i poučavanje glazbe i u drugim okvirima: izborni i fakultativni predmeti, izvanučionička nastava, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, razni projekti. Takvi oblici rada pridonose kvalitetnom razvoju svakog pojedinca te su djelotvoran način prevencije društveno neprihvatljivih ponašanja. Zbog toga se preporučuju u svim ciklusima i godinama učenja. Tada se kod učenika stvara potreba za cjeloživotnim istraživanjem glazbe kao i za stjecanjem daljnega glazbenog znanja te vještina i sudjelovanje i u glazbenom životu zajednice. Za takve oblike rada karakteristično je dobrovoljno uključivanje učenika, a oblikuje se u skladu sa željama, sklonostima i potrebama učenika. To mogu biti:

- glazbene radionice, slušaonice i igraonice
- razni ansambli (zbor, orkestar, komorni sastav)
- umjetnički projekti (mjuzikl, glazbeno-dramski recital)
- interdisciplinarni projekti u kojima se događa kohezija glazbe s drugim predmetima i područjima
- izvanučionička nastava koja se odnosi na posjet glazbeno-kulturnim ustanovama i glazbeno-edukativnim izletima.

Aktivnosti su u nastavi glazbe slušanje i upoznavanje glazbe, pjevanje, sviranje, glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo, glazbeno opismenjivanje i muzikološki sadržaji.

Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) nastava Glazbene kulture vrednuje se u trima temeljnim pristupima: vrednovanju za učenje, vrednovanju kao učenju i vrednovanju naučenog. Vrednovanje za učenje odnosi se na tijek procesa učenja i poučavanja, a ima ulogu povratne informacije učenicima o tome kolika je razina usvojenosti znanja, vještina, stavova. Takvo vrednovanje rezultira razmjenom informacija te učenjem i rezultatima učenja, a ne ocjenom. Vrednovanje kao učenje odnosi se na aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja uz stalnu podršku učitelja. Takvo se vrednovanje odnosi i na kritičko vrednovanje glazbenog djela te vrednovanje izvedbe glazbenog djela. Vrednovanje naučenog odnosi se na procjenu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda nakon određenog razdoblja učenja i poučavanja, a provodi se nakon određene cjeline ili obrazovnog razdoblja. U osnovnim školama, od prvog do osmog razreda, obavezni elementi vrednovanja u nastavi Glazbene kulture jesu *Slušanje i poznavanje glazbe* te *Izražavanje glazbom i uz glazbu*. *Slušanje i poznavanje glazbe* odnosi se na vrednovanje opažanja, razlikovanja i analize glazbeno-izražajnih sastavnica, a one su tempo, metar, puls, visina tona i melodija, dinamika, izvođači, oblik, vrsta, karakter, ugođaj itd. Isto tako, to područje vrednovanja odnosi se i na slušno identificiranje naziva skladbe, skladatelja, pravaca, žanrova itd. *Izražavanje glazbom i uz glazbu* odnosi se na vrednovanje uključenosti učenika u skupne glazbene aktivnosti te vrednovanje svakog napretka i motiviranosti. Prilikom ocjenjivanja učitelj učenikovim odgovorima pridodaje brojčanu ocjenu iz ljestvice školskih ocjena od pet stupnjeva. U *Kurikulumu* (MZO, 2019) je naglašeno da, ako se učenik ne osjeća ugodno prilikom pjevanja ili sviranja, trebalo bi ga ocijeniti tako da slušanjem određene skladbe prepozna određenu glazbenu sastavnicu. Također, u ocjenu treba uključiti zalaganje, ponašanje na satu, odnos prema predmetu itd. Načini su ocjenjivanja u nastavi

Glazbene kulture usmeno, pisano i praktično provjeravanje i ispitivanje učenika. Usmeno ispitivanje odnosi se na razgovor, tj. komunikaciju između učenika i učitelja. Pisani ispit odnosi se na desetominutnu provjeru usvojenosti znanja slušanjem i prepoznavanjem glazbenih djela i sastavnica. Na taj će način biti ispitani svi učenici, a ocjena će biti objektivna i pouzdana. Izvješća o ocjeni trebaju biti javna, pravodobna i precizna povratna informacija učenicima, učiteljima i roditeljima o postignućima u trima domenama. Zaključna je ocjena numerički pokazatelj usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda te se sastoji od pet stupnjeva. Izriče se brojkom i riječju: nedovoljan – 1, dovoljan – 2, dobar – 3, vrlo dobar – 4, odličan – 5. Ona se ne treba temeljiti na aritmetičkoj sredini, već je potrebno pratiti učenikovo učenje i napredovanje prikupljeno u drugim pristupima vrednovanja. Isto tako, zaključna ocjena proizlazi iz unaprijed postavljenih odgojno-obrazovnih ishoda. U prvim trima ciklusima domene *Slušanje i upoznavanje glazbe* i *Izražavanje glazbom i uz glazbu* izjednačene su. Ocjenjuje se učenikova motiviranost i uključenost u glazbeno-izvođačke aktivnosti. U četvrtom i petom ciklusu naglasak je na domeni *Slušanje i upoznavanje glazbe* i *Glazba u kontekstu* kao i na razumijevanju muzikoloških sadržaja.

2.3. AKTIVNOSTI I SADRŽAJI NASTAVE GLAZBENE KULTURE: POVIJESNI PREGLED I GLAVNE KARAKTERISTIKE

2.3.1. Slušanje i upoznavanje glazbe

Kada je riječ o slušanju i upoznavanju glazbe Rojko (1996) govori kao o najmlađoj glazbenoj aktivnosti u općeobrazovnoj školi. Ta aktivnost počela se aktivnije provoditi tek pedesetih godina iako su se gramofonske ploče pojavile tridesetih godina prošlog stoljeća. Godine 1950. područje slušanja pojavljuje se u našim nastavnim planovima, a ta se aktivnost shvaćala samo kao preporuka jer nisu postojali definirani zahtjevi. Konkretni zahtjevi nisu donijeli ni programi koji su izdani 1954. i 1958. godine, a također se ništa značajno nije promijenilo ni u programima iz 1960. i 1964. godine. Godine 1972. pojavio se nešto konkretniji program u kojemu je aktivnost slušanja glazbe bila uvrštena pod nazivom Poznavanje glazbene literature. U njemu je dan opširan popis skladbi za slušanje i nastavnih pojava kao što su instrumenti, izražajni elementi, glazbeni oblici i drugo. Veći broj djela koji će se slušati za vrijeme nastave glazbe pojavljuje se u programu iz 1984. godine. U tom je programu slušanje glazbe u funkciji upoznavanja glazbe i razvijanja glazbenog ukusa, dok je prije toga bila u funkciji ilustracije. Nastavnim planom i programom iz 2006. godine stupa na snagu otvoreni model, a aktivnost slušanja glazbe postaje središnje i jedino obvezno područje u nastavi glazbe. Čovjek se bez slušnog poznavanja glazbe ne može razvijati te nijedna druga aktivnost ne udovoljava definiciji odgojnoga i obrazovnog cilja (Rojko, 2005). Nastava se održava prema otvorenom modelu te se okreće od zatvorenog u kojemu je bilo šest nastavnih područja koji se nisu mogli ostvariti u jednosatnoj tjednoj nastavi (Rojko, 2007). Aktivnošću slušanja glazbe učenici će se upoznati s umjetničkom, narodnom, popularnom i jazz glazbom. S obzirom na otvoreni model, učitelj ima slobodu odabrati primjere koji će se slušati za pojedinu nastavnu jedinicu, područje, cjelinu i temu. Područja koja se temelje na slušanju glazbe jesu folklorna glazba, glazbala, pjevački glasovi, glazbene vrste, oblikovanje glazbenog djela i glazbeno-stilska razdoblja (MZOŠ, 2006). Rojko (2013) navodi da su za slušanje skladbi u svim razredima osnovne škole predviđene 243 skladbe što bi značilo da je potrebno 60 sati (ako se svaka skladba sluša tri puta) da bi se odslušale sve skladbe što je tek 21% ukupnoga nastavnog vremena. Prema tome, broj skladbi može se i povećati. Skladbe koje se slušaju učenici ne moraju voljeti – ne vole ni matematiku pa ju moraju učiti, ali ljubav prema glazbi doći će spontano nakon

što se upoznaju s više od šezdeset skladbi. Ključno je da se učitelj potruži učiniti sve da se to dogodi, a to će mu omogućiti metodički ispravno vođenje slušanja skladbi.

Rojko (1996) navodi kako se u literaturi pojavljuje niz različitih podjela slušanja glazbe, a najzastupljenija je ona s obzirom na aktivnost, tj. podjela na aktivno i pasivno slušanje. Pasivno slušanje odnosi se na glazbu kao nesvjesnu i popratnu pojavu nekim drugim radnjama i ne stavlja glazbu u prvi plan. Kao primjer pasivnog slušanja može biti glazba u trgovačkom centru, u vožnji ili kod kuće. Aktivno slušanje glazbe podrazumijeva svako slušanje u kojemu su glazba i njezini čimbenici u prvom planu. Cilj slušanja glazbe u nastavi može biti umjetnički i didaktički, a on određuje i sadržaj koji može obuhvaćati umjetničko djelo i slušni primjer, tj. dio skladbe (Škojo, 2010). Prema Andreisu (1967) slušanje se može podijeliti na pozitivno i negativno. Pozitivno se odnosi na to da je slušatelj u stanju primiti skladateljevu poruku putem kvalitetno izvedenog djela. Slušanje je negativno ako taj uvjet nije ispunjen. Još jedna podjela koju navodi Rojko (2012) jest podjela na osjetilno, senzomotoričko, emocionalno, estetsko i imaginativno slušanje. Osjetilno je slušanje ono u kojemu glazba kao sklop zvučnih podražaja ostavlja utjecaj na onoga tko ju sluša. Senzomotoričko slušanje podrazumijeva da je za vrijeme slušanja zahvaćeno cijelo tijelo, a to se očituje određenim pokretima. Emocionalno je slušanje ono u kojemu dolazi do iskazivanja i izmjene različitih emocija. Estetsko slušanje podrazumijeva djelo kao takvo te više nije u središtu samo subjektivni doživljaj. Imaginarno je slušanje ono u kojemu se glazba promatra kao ogledalo psihološkog stanja.

Slušanje glazbe mora se provoditi smišljeno već od prvog razreda osnovne škole. Prema tome, treba izbjeći neaktivnost učenika te ih poticati na aktivno i pažljivo slušanje glazbenih djela. Učitelj za vrijeme slušanja ne zna sluša li učenik zapravo skladbu ili razmišlja o stvarima koje ni na koji način nisu povezani s glazbom. Samo aktivnim slušanjem skladbe, što podrazumijeva zadavanje zadataka, učenici će razvijati sposobnost uočavanja izražajnih sredstava glazbe (brzina izvedbe, oblik, dinamika, ugođaj i drugo). Učitelj za vrijeme slušanja ne bi trebao pričati jer time slušanje gubi smisao, a tumačenje neće postići nikakvu svrhu. Ono je korisno jedino ako je potrebno usmjeriti učenikovu pažnju na posebna obilježja. Razgovor o odslušanom treba slijediti nakon odslušane skladbe te se treba voditi međusobno između učenika i treba služiti kao motivacija za iduće slušanje. Važno je da učitelj da svakom učeniku priliku da iznese svoje mišljenje. Skladbu je potrebno višekratno slušati (Makjanić i Završki, 1982). Prema Rojku (2005)

učitelj je važan faktor za uspješno izvođenje aktivnosti slušanja glazbe. Učitelj mora slušati skladbu kao i učenici, pratiti, zapisivati na ploču, motivirati učenike te pokazivati vlastito oduševljenje glazbom koja se sluša. Učitelj je taj koji isto tako mora aktivno slušati glazbu te ne smije raditi druge radnje kao što su gledanje kroz prozor, u stol ili pod, unositi podatke u imenik, pisati na ploču osim znakova za označavanje glazbenog tijeka itd. Prije svakoga idućeg slušanja zadaju se novi zadaci, tj. elementi skladbe koje je potrebno uočiti. Nakon višekratnog slušanja učenici trebaju znati naslov skladbe te ime i prezime skladatelja, izvođače, tempo, dinamiku, ritam, mjeru, oblik i ugođaj. Važna je priprema za slušanje, a ona mora biti glazbena, tj. ne smiju se otkrivati podaci o djelu, skladatelju ili povijesnom razdoblju kojemu skladba pripada. Osim zadavanja zadataka priprema može biti slušanje glavne melodije, pjevanje glazbene teme ili sviranje teme ako je ona kompleksna za otpjevati (Šulentić Begić i Tomljanović, 2014). Prepoznavanje izvođačkog sastava i tempa odvijat će se za vrijeme prvog slušanja te učenicima neće predstavljati veliki problem. Dinamika se opisuje kao tiha, srednje glasna i glasna, a od petog razreda počinju se upotrebljavati talijanski nazivi (Šulentić Begić, 2010). Kada je riječ o mjeri i ritmu učenici će lako prepoznati izmjenu teških i lakih doba. U posljednjoj fazi slušanja učenici će prepoznavati glazbeni oblik, a kako bi ga potpuno upoznali skladbu je potrebno slušati nekoliko puta. Kada je riječ o ugođaju, on je različit kod svih učenika te se može izraziti riječima, ali i pokretima ruku, nogu i tijela te mimikom lica. Time će doći do izražaja element dječje kreativnosti (Novačić i sur., 1986). Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) glazbena aktivnost slušanja glazbe jedina je obavezna aktivnost te se nalazi u okviru domene A: *Slušanje i upoznavanje glazbe*. S obzirom na to da na aktivnost slušanja glazbe ne utječu glazbene sposobnosti, to je jedino područje koje se stvarno može vrednovati i donijeti objektivna ocjena.

Postoji niz istraživanja o aktivnosti slušanja glazbe u nastavi Glazbene kulture. Šulentić Begić i Tomljanović (2014) provele su istraživanje o provođenju aktivnosti slušanja glazbe u nastavi Glazbene kulture. Istraživanje je provedeno u trima osnovnim školama u Slavonskom Brodu te je ono pokazalo da, iako je slušanje glazbe obavezan i glavni dio otvorenog modela, ne posvećuje mu se dovoljno vremena i pažnje te još uvijek nije u središtu nastave Glazbene kulture. Šulentić Begić i Begić (2015) provedli su istraživanje s ciljem utvrđivanja provođenja otvorenog modela u nastavi glazbe. Rezultati pokazuju kako učitelji djelomično provode otvoreni model, a razlog je u samim učiteljima koji ne uvažavaju činjenicu da je slušanje glazbe obvezno nastavno

područje. Dobrota i Reić Ercegovac (2011) provele su istraživanje kojima je utvrđeno da učenici uživaju na nastavi Glazbene kulture, a omiljena je aktivnost upravo slušanje glazbe. Dobrota i Conar (2018) provele su istraživanje o stavovima prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, a rezultati pokazuju kako je omiljena glazbena aktivnost učenika ponovno slušanje glazbe. Bungić (2021) je provela istraživanje čiji rezultati pokazuju kako učenici vole nastavu Glazbene kulture, a omiljena aktivnost isto je slušanje glazbe.

2.3.2. Pjevanje

Pjevanje je najspontaniji i najprirodniji način čovjekova ponašanja, tj. pjevanje je aktivnost koja je oduvijek prisutna u nastavi glazbe u općeobrazovnoj školi. To je aktivnost koja se, uz slušanje glazbe, najviše provodi u prvim trima razredima osnovne škole (Radičević i Šulentić, 2010). Prema Radočaj-Jerković (2017) termin pjevanja često je bio korišten kao sinonim za opću nastavu glazbe u kojoj je pjevanje bila središnja glazbena aktivnost jer je kao takva bila najprirodnija i najjednostavnija. Pjevanje je čovjekov sekundarni način govora jer se pjevati može bez poznavanja nota, pjevačke tehnike, glazbene podloge ili poznavanja stručnih glazbenih termina. Prema Rojku (1996) pjevanje je jedna od važnijih aktivnosti u nastavi Glazbene kulture. Veseli učenike, izaziva radost te potiče muzikalnost i kreativnost. Nadalje, pjevanje je najstariji, prvi oblik muziciranja. Pjevanjem u nastavi glazbe učenici proširuju svoj vokabular te se upoznaju s nizom lijepih tekstova i stihova. Pjevanje utječe na emotivna i misaona stanja djece, a svakako se tom aktivnošću utječe na razvoj glazbenog ukusa te prepoznavanje i razlikovanje pjesama različita karaktera. Osim toga, pjevanje ima utjecaj na razvoj glazbenih sposobnosti. U nastavi Glazbene kulture putem pjevanja upoznaju se pjesme različitog karaktera, ritma, melodija, oblika, načina izvođenja, sadržaja. Također, putem pjesama upoznaju se vrste glasova i ansambala, kompozitori i pjesnici, razvija se kritičko i emocionalno mišljenje itd. Aktivnost pjevanja potrebno je kombinirati s drugim aktivnostima kao što su slušanje glazbe i glazbene igre. Ono stvara veselu i opuštenu razrednu atmosferu. Važan je izbor pjesama te je stoga bitno da učitelj vodi računa o umjetničkoj vrijednosti teksta, o poruci pjesme i cjelokupnom tekstu. Tekst bi trebao biti jasan, zanimljiv, jednostavan i učenicima prihvatljiv. Ritam, melodija i tempo trebaju biti usklađeni s učeničkim mogućnostima (Domonji, 1996).

Nastavni predmet Pjevanje/ Muzički odgoj/ Glazbeni odgoj/ Glazbena kultura nije se previše mijenjao s obzirom na sadržaj i aktivnosti nastave od 1950. godine do 2006. godine kada se nastava Glazbene kulture počinje ostvarivati otvorenim modelom. Otvorenim modelom slušanje i upoznavanje glazbe u prvom je planu, a ostale se aktivnosti provode prema izboru učitelja i učenika. To su aktivnosti pjevanja, sviranja, glazbenih igara, glazbenog stvaralaštva, plesa/ pokreta i drugo. Suvremena nastava ne može se bazirati samo na pjevanju pa ono može postati samo druga varijabla otvorenog modela. Učitelj treba odabrati primjerenije pjesme u kojima se uvijek mora težiti kvaliteti interpretacije te se treba težiti umjetničkom pjevanju (Vidulin-Orbanić i Terzić, 2011).

Nakon slušanja glazbe pjevanje je najčešća izvođena aktivnost jer djeca vole pjevati i najčešće će rado aktivno sudjelovati u toj aktivnosti. Poticanjem na umjetničko pjevanje ono će biti na višoj razini jer će se pozornost posvetiti kvalitetnoj i lijepoj interpretaciji svake pjesme. Otvorenost nastave učitelju omogućuje da sam odabere nastavni sadržaj, tj. pjesme koje će s učenicima usvajati na nastavi Glazbene kulture (Vidulin-Orbanić i Terzić, 2011).

Provedena su istraživanja o preferencijama u nastavi Glazbene kulture s obzirom na aktivnosti i sadržaje, a pjevanje se u većini njih nalazi na visokom mjestu. Istraživanje koje je željelo utvrditi preferencije učenika prema aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture (Šulentić Begić, Begić i Pušić, 2020) pokazuje kako je glazbena aktivnost pjevanja najviše zastupljena u nastavi glazbe, ali i kao izvannastavna/ izvanškolska aktivnost. Potvrđeno je da se preferencije aktivnosti razlikuju prema dobi i spolu učenika. Tako je pjevanje omiljena aktivnost u mlađoj dobi. Ta se preferencija smanjuje odrastanjem, a interes je učenika prema pjevanju slabiji u odnosu na učenice. Za razliku od prethodnog istraživanja, rezultati istraživanja kojim se želio utvrditi odabir i realizacija aktivnosti u nastavi Glazbene kulture te ponašanje učenika (Bungić, 2021) pokazuju kako je učenicima omiljena glazbena aktivnost slušanje glazbe, dok se pjevanje nalazi na drugom mjestu. Istraživanje koje je željelo utvrditi stavove učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti (Dobrota i Conar, 2018) pokazuje kako mlađi učenici u odnosu na starije učenike imaju pozitivnije stavove prema nastavi glazbe. Omiljena glazbena aktivnost učenika s obzirom na dob jest slušanje glazbe, pjevanje, a najmanje je omiljeno sviranje. Još jedno istraživanje koje je željelo istražiti stavove učenika prema glazbi i nastavi Glazbene kulture (Dobrota i Reić Ercegovac, 2011) pokazuje kako većina učenika uživa na nastavi Glazbene

kulture i Glazbenu kulturu smatraju važnim predmetom. Glazbena je aktivnost slušanja omiljena aktivnost ispitanika, a zatim slijedi pjevanje, sviranje i glazbeno stvaralaštvo.

U nastavi Glazbene kulture učenici u pravilu uče pjesme uz pomoć učitelja. Pri tome učitelji primjenjuju postupke usvajanja pjesme po sluhu koji se s obzirom na različite autore ponešto razlikuju.

Prema Vidulin i Cingula (2016) metodički postupak usvajanja pjesme po sluhu može se podijeliti u devet faza:

1. uvod u aktivnost pjevanja podrazumijeva razgibavanje tijela te se glasnice i grlo pripremaju za pjevanje
2. uvod u pjesmu podrazumijeva stvaranje potrebnog ozračja i motivaciju u skladu s tekstem i ugođajem pjesme
3. slušanje pjesme u originalnoj izvedbi te se pjesma percipira u originalnoj formi pomoću suvremene tehnike
4. izvedba i interpretacija pjesme učitelja koji izvodi pjesmu muzikalno i vokalno-instrumentalno vješto
5. razgovor o pjesmi podrazumijeva razgovor o tekstu i dojmu koji pjesma ostavlja
6. učenje pjesme po sluhu koje može biti ostvareno parcijalnom ili globalnom metodom ovisno o njezinoj dužini i težini
7. utvrđivanje i uvježbavanje melodijsko-ritamske strukture pjesme s naglaskom na uvježbavanje dijelova koji su melodijski i/ili ritamski zahtjevniji i nepreciznije ili netočno izvedeni
8. analiziranje i osvještavanje glazbenih sastavnica
9. interpretacija pjesme podrazumijeva da se pjesma izvodi u skladu sa svim potrebnim glazbeno-estetskim elementima.

Drugi model poučavanja novih pjesama po sluhu predlaže Rojko (2004). Redoslijed je sljedeći:

1. upoznavanje pjesme – učitelj demonstrira pjesmu i motivira učenike za daljnje faze
2. obrada teksta – čitanje teksta, prvo učitelj te učenici
3. učenje pjesme – učenje po dijelovima, uz pratnju instrumenta

4. analiza pjesme – podrazumijeva analizu opsega melodije, načina kretanja melodije i ritma te oblik pjesme
5. glazbena interpretacija – jasno izgovaranje teksta, muzikalno izvođenje, dinamika i fraziranje.

U nastavi Glazbene kulture pjevanje može biti umjetničko i funkcionalno, a brojni glazbeni pedagozi ističu da bi učitelji trebali primjenjivati umjetničko pjevanje jer tako učenici razvijaju svoj glazbeni ukus. Takvo je pjevanje lakše ostvarivo u izbornoj nastavi, odnosno u izvannastavnim aktivnostima kao što je pjevački zbor. Umjetničko pjevanje podrazumijeva težnju za lijepim i izražajnim pjevanjem, odnosno elemente pravilnog disanja i držanja tijela, pravilnu postavu i gipkost glasa, razumljivo i pravilno izgovaranje teksta, točnu intonaciju itd. Važno je i pravilno stajanje i sjedenje. Pravilno pjevačko sjedenje podrazumijevanja sjedenje na rubu stolice, težište je prema naprijed te je oslonac u donjem dijelu bedara, ramena su otvorena i izvijena prema natrag, a ruke opuštene i smještene u krilo. Kralježnica treba biti u uspravnom položaju, a glava i vrat spuštene prema prstima. Disanje mora biti pravilno i usklađeno s radom drugih organa. Postoje četiri načina udisaja i izdisaja: 1. visoko ili klavikularno disanje; 2. rebrano ili kostalno udisanje; 3. dijafragmalno ili abdominalno disanje; 4. kosto-abdominalno disanje (Jerković, 2017). Funkcionalno pjevanje jest pjevanje kojemu cilj nije ostvarivanje umjetničke izvedbe, već ima društvenu ulogu. Glazbeni pedagozi zagovaraju takvu vrstu pjevanja kada je cilj učenje društvenih dječjih pjesama kojima se služe prilikom obilježavanja posebnih prilika kao što su izleti, slavlja i obljetnice. U funkcionalnom pjevanju nema orijentiranosti na elemente umjetničkog pjevanja, nego je fokus stavljen na osjećaje kao što su radost, sreća, opuštenost i optimizam. Funkcionalno se pjevanje može uočiti u glazbenim igrama koje se upotrebljavaju u nastavi Glazbene kulture (Škoro, 2017).

Istraživanje koje su provele Šulentić Begić i Živković (2013) pokazalo je kako ocjenjivanje pjevanja u nastavi Glazbene kulture kod učenika razredne nastave stvara osjećaje treme, nesigurnosti i suza. U nastavi glazbe treba postići lijepo i izražajno pjevanje uz jasan izgovor i razumijevanje teksta te je potrebno ostvariti primjerenu glazbenu interpretaciju koja je moguća u skupnom radu, ali ju individualno mogu ostvariti samo učenici koji posjeduju glazbene sposobnosti. Učenike s manje razvijenim glazbenim sposobnostima treba ocjenjivati tijekom grupnog pjevanja, a ne individualno. Ocjenjuje se njihov odnos prema predmetu, motiviranost i

angažiranost za vrijeme pjevanja. Osim toga, u obzir treba uzeti odlaske u kazalište, na koncerte, sudjelovanje u projektima, praćenje TV emisija, radija itd. (Šulentić Begić, 2016a). U *Kurikulumu* (MZO, 2019) navodi se da je u aktivnosti pjevanja važniji proces od rezultata te da učenike s manje razvijenim glazbenim sposobnostima učitelj ocjenjuje za vrijeme skupnog pjevanja. Vrednuje se odnos prema aktivnosti i uključenost. Učenik ne smije dobiti negativnu povratnu informaciju, tj. nižu ocjenu ako pjeva intonativno netočno, a posebice u nižim razredima kada se glazbene sposobnosti intenzivno razvijaju.

2.3.3. Sviranje

Rojko (2012) navodi da se sviranje nakon stare Grčke, u kojoj je to bilo obavezan dio odgoja, ponovno vraća u škole tek u 19. stoljeću. Potpuno uvođenje instrumenata počinje početkom 20. stoljeća. Nastava Glazbene kulture u Hrvatskoj slijedi europsku tradiciju te se sviranje dijeli na sviranje u redovnoj nastavi glazbe i sviranje u ansamblu ili orkestru koje se organizira kao izvannastavna aktivnost. U nastavni plan i program sviranje se uvodi 1958. godine, a u *Kurikulumu* (MZO, 2019) nalazi se u okviru domene *Izražavanje glazbom i uz glazbu*. U njemu se predlaže da se učenici za potrebe sviranja koriste tjeloglazbom, dječjim instrumentarijem, melodijskim udaraljka ili drugim jednostavnim melodijskim glazbalima, standardnim glazbalima te onim glazbalima koji proizvode zvuk na elektroničkim instrumentima ili računalu. Kada je riječ o aktivnom muziciranju, u sviranju kao i pjevanju, važniji je proces od rezultata jer on ovisi o glazbenim sposobnostima.

Istraživanje koje je željelo utvrditi odabir i realizaciju aktivnosti u nastavi Glazbene kulture i ponašanje učenika (Bungić, 2021) pokazuje kako većina ispitanika voli nastavu Glazbene kulture, a sviranje se nalazi na trećem mjestu u poretku omiljenih glazbenih aktivnosti, iza slušanja glazbe i pjevanja. Iste rezultate pokazuje i istraživanje koje je željelo utvrditi stavove učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti (Dobrota i Conar, 2018). Na prvom mjestu omiljenih aktivnosti nalazi se slušanje glazbe, pjevanje te slijedi sviranje. Istraživanje koje je željelo utvrditi stavove učenika prema glazbi i nastavi Glazbene kulture (Dobrota i Reić

Ercegovac, 2011) pokazuje kako većina učenika uživa na nastavi Glazbene kulture te im je poredak omiljenih aktivnosti sljedeći: slušanje glazbe, pjevanje pa sviranje.

Šulentić Begić (2021) nudi prijedlog redoslijeda usvajanja glazbenih sastavnica tijekom aktivnosti sviranja u nastavi Glazbene kulture na sljedeći način:

1. taktne dobe i ritam – usmeni dogovor instrumentacije
2. taktne dobe, ritam i stanke – instrumentacija se potpisuje ispod ili pokraj pjesme
3. taktne dobe, ritam, stanke i melodija – instrumentacija se potpisuje ispod ili pokraj pjesme.

Kada je riječ o sviranju udaraljki s neodređenom tonskom visinom, poredak je sljedeći:

1. učenje pjesme/ izgovaranje pjesme ili brojalice na jednom od prethodnih sati
2. učenje pljeskanja ritma uz izvođenje pjesme ili brojalice
3. učenje pljeskanja taktnih doba uz izvođenje pjesme ili brojalice
4. podjela učenika u dvije skupine – istovremeno izvođenje pjesme ili brojalica u kojoj jedna skupina plješće ritam, a druga skupina taktne dobe
5. podjela udaraljki i dogovor oko ritma i taktnih doba.

Sviranje udaraljki s određenom tonskom visinom provodi se na sljedeći način:

1. učenje pjesme/ brojalice na jednom od prethodnih sati
2. učenje pljeskanja ritma uz pjevanje pjesme ili brojalice tekstom
3. učenje pljeskanja ritma uz pjevanje pjesme ili brojalice glazbenom abecedom
4. podjela udaraljki učenicima – istovremeno pjevanje pjesme ili brojalice glazbenom abecedom uz sviranje
5. istovremeno uz pjevanje pjesme/brojalice glazbenom abecedom u sebi učenici sviraju, a svi ostali učenici pjevaju.

Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) te prema dokumentu koji mu je prethodio, odnosno prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006) nije preporučljivo ocjenjivanje sviranja, no ako učenik izrazi želju sviranja za ocjenu, ne postoji razlog za uskraćivanjem. Kod

aktivnosti sviranja ocjenjivanje može biti pouzdanije i konkretnije nego kod pjevanja jer početnu vještinu i osnove sviranja mogu steći svi učenici. Za vještinu sviranja potrebno je naučiti raspoznavati ritamske strukture i glazbeno pismo kako bi se moglo svirati po notama (prividna glazbena pismenost). Prema tome, mogu se ocijeniti tri glazbene sastavnice: točnost u izvođenju ritamskih kombinacija, poznavanje nota i izvođenje pjesme u cjelini. Rezultat će biti objektivna slika o učenikovu znanju, motiviranosti i vještini sviranja (Vidulin-Orbanić, 2012). Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) važniji je proces od rezultata jer postignuće u aktivnosti sviranja ovisi o glazbenim sposobnostima koje utječu na razinu uspješnosti učenika. Stoga, Šulentić Begić i Živković (2013) smatraju kako, s obzirom na složenost glazbene aktivnosti sviranja, nju nije potrebno individualno ocjenjivati jer zahtjeva razvijen osjećaj za metar, ritam i preciznu koordinaciju na što ne utječe učenikova volja. Zbog navedenog, potrebno je praćenje za vrijeme zajedničkog muziciranja ili ocjenjivanje neke druge glazbene aktivnosti.

2.3.4. Glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo

Svalina i Mucić (2022) navode da se pod glazbenim stvaralaštvom podrazumijeva stvaranje glazbenog djela koje ima svoj početak, sredinu i kraj, a može ga stvarati pojedinac ili skupina ljudi. Što se tiče dječjega glazbenog stvaralaštva, smatraju da je nedovoljno zastupljeno u odnosu na druge oblike dječjeg stvaralaštva (likovno, literarno i dramsko) koji se provode u školama. Autorice vezano za dječje glazbeno stvaralaštvo ističu švicarskog skladatelja i glazbenog pedagoga Emilea Jaquesa-Dalcrozea kao i njemačkog skladatelja Carla Orffa.

Jaques-Dalcroze govori o svjesnosti tjelesnog ritma kao nužnog elementa glazbenog talenta te pojašnjava da bi učenik mogao izvoditi neki zadani ritam ili ga improvizirati, prvo mora osvijestiti mogućnost mišićnog sustava te kritički promišljati o svojoj izvedbi. Temeljna namjena njegove metode jest poticati glazbeni izraz, kreativnost učenika, vjeru u svoje ideje i kreacije te otkrivati vlastito tijelo kao ekspresivni glazbeni instrument. Tijelo je glavni instrument te je posrednik između glazbe i misli. Metoda Jaques-Dalcrozeova obuhvaća tri sastavnice, a to su euritmijske igre (spoznaja i doživljaj glazbe), solfeggio (sluh i izražavanje glazbe) i improvizacija (spontano osmišljavanje glazbenih ideja). Učenici improviziranju uz kretanje, sviranje ili pjevanje

te preko te improvizacije mogu dalje učiti i stjecati iskustva, slobodno izražavati svoje ideje te otkrivati nova rješenja. U nastavu glazbe improvizacija se može integrirati i ostvariti jednostavnim aktivnostima kao što su pljeskanje ili koračanje, tj. stvaranje zvukova vlastitim pokretima. Isto tako, učitelj može svirati glasovir, a za to vrijeme učenici improviziraju pokretima ili sviraju na nekoj ritamskoj udaraljki ili pak improviziraju na glasoviru ili pjevanjem.

Improvizacija zauzima posebno mjesto i u koncepciji Carla Orffa, poznatog po „Orffovom instrumentariju“. On je smatrao kako su kod svakog djeteta prisutna mašta i kreativnost te da sva djeca mogu razumjeti glazbu i uživati u njoj. Ritam je početna točka kod Orffa, a djeca ga izvode ili improviziraju na udaraljka. Postavio je faze u glazbenom razvoju, a to su istraživanje, imitacija, improvizacija i stvaranje. Smatrao je da učitelji moraju biti dobro pripremljeni za provođenje glazbeno-stvaralačkih aktivnosti te biti spremni na mijenjanje postupka i smjera rada tijekom provođenja takvih aktivnosti. Važno je da učitelji daju priliku učenicima da sami odluče što će se sljedeće dogoditi u njihovu učenju o glazbi, ali isto tako moraju biti spremni preuzeti vodeću ulogu kada je to učenicima potrebno radi stvaranja vlastitih ideja i otkrivanja kako ostvariti te ideje (Svalina i Mucić, 2022).

Temeljni oblik glazbenog stvaralaštva upravo je glazbena improvizacija, a rezultati ranijih istraživanja pokazuju kako ona ima učinak na razvoj kreativnog mišljenja djece. Glazbena učionica trebala bi biti mjesto glazbenog stvaralaštva, a učitelji trebaju stvoriti bogato glazbeno okruženje (Koutsoupidou i Hargreaves, 2009 prema Svalina i Mucić, 2022).

Glazbeno stvaralaštvo jedno je od nastavnih područja u nastavi glazbe, ali se, za razliku od drugih aktivnosti kao što su pjevanje, glazbene igre, slušanje glazbe i sviranje, rjeđe provodi. U nastavi Glazbene kulture učenici se putem glazbenog stvaralaštva kreativno izražavaju tako što osmišljavaju vlastite ritamske i melodijsko-ritamske obrasce te kretanjem uz glazbu. Provedba te glazbene aktivnosti često je izazov za učenike i učitelje. Može se provoditi tako da učenici poznate melodije obogaćuju tjeloglazbom, govorom ili sviranjem na Orffovu instrumentariju (Brinkman, 2010 prema Svalina i Mucić, 2022). Poticaj su za glazbeno stvaralaštvo dječje pjesme, brojalice, priče, riječi, likovni radovi, opisi osoba, životinja, igračaka i događaja, skladbe po izboru učitelja i učenika itd. (Mills, 1991 prema Svalina i Mucić, 2022). Prema Svalina i Mucić (2022) aktivnosti

glazbenog stvaralaštva moguće je provoditi individualno ili grupno te s razredom kao cjelinom ili podijeljenom u manje skupine.

Svalina i Mucić (2022) navode kako se glazbeno stvaralaštvo u Hrvatskoj prvi puta spominje u *Nastavnom planu i programu za osmogodišnje i niže razrede gimnazije* iz 1951. godine. U njemu se kao zadatak glazbene nastave navodi razvijanje stvaralačkih sposobnosti te se uvodi kao dio nastave od četvrtog razreda osnovne škole. U *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006) navodi se da glazbeno-stvaralačke aktivnosti kod djece razvijaju senzibilitet za glazbu, potiču maštovitost i imaju utjecaj na samopouzdanje za iznošenje novih ideja. Prema tom se programu glazbeno stvaralaštvo moglo provoditi aktivnostima pjevanja, sviranja ili kretanja uz glazbu. Prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) glazbeno se stvaralaštvo nalazi u okviru domene B: *Izražavanje glazbom i uz glazbu*. Ishodi glazbenog stvaralaštva odnose se na učenikovo sviranje i/ili izvođenje umjetničke, tradicijske, popularne ili vlastite glazbe pokretom. Elementi glazbenog stvaralaštva podrazumijevaju da učenik svira na melodijskim udaraljka ili drugim jednostavnijim glazbenim instrumentima, da izvodi tjeloglazbu, upotrebljava dječji instrumentarij te se izražava pokretom uz glazbu.

Požgaj (1988) navodi da ako promatramo djecu u igri, sigurno ćemo zamijetiti da njihova igra obiluje glazbenim elementima. Djeca pjevuše naučene pjesme i njihove melodije, ali također u igri izmišljaju vlastite melodije kojima ih nitko nije naučio. To je prirodni glazbeni izraz dječjeg raspoloženja koji se afirmira glazbenom igrom te šaranjem tonovima i ritmovima. Takva dječja sklonost za glazbeno izražavanje može se razvijati aktivnostima u nastavi, a u tim aktivnostima djeca će vrlo rado sudjelovati. Požgaj (1988) navodi podjelu glazbeno-stvaralačke igre, a to su igra s ritmovima, igra melodiziranja i melodizirana pitanja i odgovori.

Vukomanović i Komnenić (1981) govore o glazbenim igrama kao poticaju za dječje stvaralaštvo. Smatraju kako djeca doživljavaju glazbu i upoznaju svijet oko sebe pjevajući, igrajući glazbene igre i slušajući vrijedna glazbena djela. Tijekom igre djeca spontano i samostalno izmišljaju različite melodije i tekstove kojima izražavaju svoje unutarnje raspoloženje, zadovoljstvo i odnos prema svemu što ih okružuje. Za stvaralačke aktivnosti sposobna su sva djeca pa i ona manje nadarena, stoga je potrebno osigurati uvjete za poticanje stvaralačkih potencijala svih učenika. Djeca, igrajući se s instrumentima, započinju najjednostavnije muziciranje što je

također uvjet za razvoj glazbenih sposobnosti i emocionalne osjetljivosti za glazbu. Kako bi se primjereno poticalo dječje stvaralaštvo, potrebno je dosljedno i uspješno realizirati glazbene zadatke: lijepim pjevanjem, skladnim izvođenjem glazbenih igara i slušanjem kvalitetne umjetničke glazbe. Vokalno glazbeno stvaralaštvo najviše je izraženo u okviru zajedničkih igara u kojima djeca verbalne komunikacije zamjenjuju najjednostavnijim melodijama, npr. glazbena igra s pjevanjem *Ringe, ringe raja*. Uz glazbene igre s pjevanjem povezano je stvaralaštvo pokretom koje ima značajan utjecaj na psihofizički razvoj djece. Dijete ne izmišlja nove pokrete, nego na svoj način kombinira već usvojene pokrete. Može se javiti interes za slobodno stvaranje zvukova najrazličitijim predmetima te to treba poticati. Kako bi se dijete moglo koristiti dječjim instrumentima, prvo je potrebno upoznati se s prirodnim instrumentima – rukama i nogama. Pljeskanjem ili lupkanjem nogu o pod može se postići zanimljiva instrumentalna pratnja omiljene skladbe ili pjesme. Vukomanović i Komnenić (1981) zaključuju da se dječje stvaralaštvo (glasom, pokretom i instrumentom) treba njegovati i poticati te da je pedagoška vrijednost stvaralaštva vrlo velika.

U nastavi glazbe mogu se organizirati različite glazbene igre, a njihova je svrha razvijanje intonacijskih i ritamskih sposobnosti, razvijanje glasa, pamćenja, motorike, osjećaja za skupno muziciranje i, kao najvažnije, razvijanje potrebe za glazbom. Glazbene igre imaju pozitivan utjecaj na učenike te ih oni rado izvode (*Katalozi znanja i umijeća u nastavi glazbe*, 2004 prema Pušić, 2018). Prema Šulentić Begić (2016b) glazbene igre pozitivno djeluju na motivaciju učenika. Također, potrebne su za održavanje koncentracije i discipline, posebice kod mlađih učenika. Autorica navodi da se glazbene igre mogu podijeliti prema vrsti. To su igre s pjevanjem, igre s ritmovima/ melodijama/ tonovima i igre uz slušanje glazbe. Manasteriotti (1982) navodi podjelu glazbenih igara s pjevanjem, a to su igre s pjevanjem u krugu ili u kolu, igre u koloni, igre slobodnih oblika i igre mješovitih oblika.

Požgaj (1975) navodi da su dječje brojalice, pričalice i rugalice najprirodniji izraz dječjega ritamskog osjećanja. Djeca u igri izgovaraju svoje brojalice u točno određenome glazbenom ritmu iako ih nitko o tome nije podučavao. Taj prirodni dječji ritamski osjećaj izražen u glazbenim igrama može se iskoristiti za daljnji glazbeni razvoj.

2.3.5. Glazbeno opismenjivanje

Prema Rojku (2012) glazbeno se opismenjivanje tumači kao stjecanje određenih intonacijskih i ritamskih znanja i umijeća koja će omogućiti da se pojedini glazbeni tekst otpjeva. Pjevati se može glasno ili u sebi. Isto tako, tekst koji se prezentira auditivno može se razumjeti toliko da se može zapisati. Kako bi se ta znanja i umijeća usvojila, potreban je dugotrajan i intenzivan trening. U nastavi Glazbene kulture glazbeno se opismenjivanje uči samo u vidu upoznavanja osnovnih grafičkih znakova. S obzirom na malu satnicu, jedan školski sat tjedno, nemoguće je postići potpunu glazbenu pismenost pa se zbog toga smanjio opseg učenja. Primarni cilj u nastavi Glazbene kulture jest razvijanje istinske ljubavi, vlastitog ukusa i kritičkog mišljenja o glazbi, a ne opismenjivanje i učenje teorijskih činjenica o glazbi. Rojko (2012) opovrgava tvrdnju Giblera koji govori da bi nastava glazbe bez notnog pisma ostala bez pojmova. Dakle, Rojko (2012) smatra da je to netočno jer se slušni glazbeni pojmovi mogu upoznati samo slušanjem. U tom procesu glazbeno pismo ima minimalnu ulogu jer postoji nebrojeno mnogo glazbenih pojmova za koje glazbeno pismo nije potrebno. Primjerice, za usvajanje pojmova motiva, fraza, glazbenih rečenica, oblika i drugog nije potrebno notno pismo jer se ti pojmovi mogu usvojiti slušnom percepcijom, a to je, u konačnici, i prirodan način usvajanja.

U nastavi Glazbene kulture aktivnost glazbenog opismenjivanja ne omogućava učenicama razumijevanje glazbe. Tijekom općeg obrazovanja u školi nemoguće je da svi učenici svladaju umijeće i znanje čitanja i pjevanja s lista. Za to je potrebno mnogo više truda, a ostvarivo je u glazbenoj školi. Postoje glazbeni pedagozi koji se ne slažu s tom činjenicom, a to dolazi iz neshvaćanja kao i podcjenjivanja težine savladavanja glazbenog pisma. Učenike se notnom pismu može poučiti za potrebe sviranja te jedino u tom smislu u nastavi Glazbene kulture ima smisla. Ako se sviranje ne provodi upotrebom instrumenata, notno pismo treba upoznati informativno, retrogradnim putem. Glazbeno pismo i njegovo upoznavanje trebali bi se shvaćati kao igra u kojoj će učenici savladati osnove glazbene pismenosti. Glazbeno se opismenjivanje ne smije provjeravati i ocjenjivati. Šulentić Begić, Begić i Pušić (2020) proveli su istraživanje o preferencijama učenika prema aktivnostima u nastavi Glazbene kulture. Rezultati pokazuju kako se glazbeno opismenjivanje nalazi na dnu preferencija učenika te oni zaključuju kako se ta aktivnost ne treba nametati učenicima.

2.3.6. Muzikološki sadržaji

Prema Vidulin-Orbanić i Duraković (2012) za upoznavanje muzikoloških sadržaja potrebne su sposobnosti učitelja za osmišljavanje kreativnih metoda i strategija poučavanja, ali, isto tako, potrebna je aktivnost učenika koji će rado istraživati i sudjelovati u projektnom učenju kako bi se upoznali s novim muzikološkim sadržajima. Učenike je potrebno ohrabrivati i poticati na samostalno istraživanje, otkrivanje i promišljanje o glazbi. Muzikološke sadržaje potrebno je upoznavati putem aktivnosti slušanja glazbe. Učitelj treba objasniti uloge skladatelja u određenom glazbenom razdoblju. Aktivnost treba biti temeljena na suvremenim nastavnim tehnologijama. Isto tako, učenici trebaju posjećivati glazbene događaje te glazbu istraživati preko medija. Na taj će način lakše razumjeti muzikološke sadržaje.

U nastavi Glazbene kulture muzikološki se sadržaji upoznaju nakon slušanja glazbenog djela. To je takozvani indirektan pristup muzikološkim sadržajima u kojemu se učenici upoznaju sa skladateljima, instrumentima, glazbenim vrstama i glazbenim oblicima. Za takvo upoznavanje potrebno je vođeno aktivno slušanje u kojima će učenici steći znanja o elementima glazbenog izražavanja, stilskim glazbenim obilježjima, glazbenim oblicima i vrstama te glazbenim djelima. U početnoj fazi takvo će slušanje, odnosno upoznavanje muzikoloških sadržaja, biti temeljno na izravnom podučavanju, tj. na frontalnom obliku rada, i to metodom demonstracije (Škojo, 2016). U idućim fazama potrebno je učenike poticati na stvaranje veze među pojavama te da u glazbi koju slušaju u svoje slobodno vrijeme pronalaze elemente kojima potkrepljuju stečena znanja, a ključnu ulogu ima učitelj koji treba osmisliti zadatke kojima će poticati učenike na proširivanje stečenog znanja (Škojo, 2016).

Šulentić Begić, Begić i Pušić (2020) ističu kako se u nastavi Glazbene kulture sve relevantne aktivnosti temelje na slušanju glazbe koje donosi niz mogućnosti za estetski odgoj učenika. Muzikološki sadržaji ocjenjuju se putem slušnog poznavanja glazbe. Osim što će slušanjem raznih razdoblja, vrsta, stilova i žanrova upoznati muzikološke sadržaje, učenici će moći estetsko i kritičko doživljavati glazbu te razvijati glazbeni ukus.

3. EMPIRIJSKI DIO

3.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1.1. Opis istraživanja i uzorak

Istraživanje je provedeno tijekom drugog polugodišta školske godine 2023./2024. na uzorku od 322 učenika Osnovne škole Matije Petra Katančića Valpovo. Učenici su bili polaznici četvrtog, petog, šestog, sedmog i osmog razreda te su ispunili anonimni anketni upitnik kojim su se od njih htjeli doznati stavovi o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture. Ispunjavanje upitnika trajalo je u prosjeku šest minuta. Anketiranje je provedeno tijekom nastave uz nazočnost istraživačice koja je učenicima dala upute za popunjavanje upitnika. Dobivena je pismena suglasnost roditelja svih učenika. Uzorak sudionika istraživanja opisan je u Tablici 1.

Tablica1. *Opis uzorka*

Spol	muški	152 (47,2%)
	ženski	170 (52,8%)
	ukupno	322 (100%)
Razred	četvrti	58 (18,0%)
	peti	70 (21,7%)
	šesti	71 (22,0%)
	sedmi	59 (18,3%)
	osmi	64 (19,9%)
	Ukupno	322 (100%)

Iz Tablice 1. vidljivo je kako je podjednak broj dječaka i djevojčica sudjelovao u istraživanju. Najviše učenika bilo je iz šestih, a najmanje iz četvrtih razreda.

3.1.2. Cilj istraživanja, istraživačka pitanja i hipoteza

Cilj istraživanja bio je utvrditi stavove učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture.

Istraživanje je polazilo od sljedećih istraživačkih pitanja i hipoteze:

IP1: Koje se aktivnosti i sadržaji prema mišljenju učenika najčešće provode u nastavi Glazbene kulture?

IP2: Koje su aktivnosti i sadržaji u nastavi Glazbene kulture učenicima najomiljeniji, a koji su najmanje omiljeni?

H: Učenici imaju pozitivne stavove o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture.

3.1.3. Instrument i statistički postupak

Učenici su ispunili anonimni anketni upitnik kojim su se od njih htjeli doznati njihovi stavovi o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture. Anketni upitnik sveukupno je sadržavao 18 čestica. Tri pitanja bila su kombiniranog tipa (primjer: *Koje glazbene aktivnosti i sadržaje najčešće provodite u nastavi Glazbene kulture? (možeš zaokružiti više odgovora) a) slušanje glazbe b) pjevanje c) sviranje d) glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo e) učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede f) učenje o skladateljima i njihovim djelima g) nešto drugo*). Tri pitanja bila su zatvorenog tipa (primjer: *Koju glazbenu aktivnost najviše voliš u nastavi Glazbene kulture? (zaokruži jedan od ponuđenih odgovora) a) slušanje glazbe b) pjevanje c) sviranje d) glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo e) učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede f) učenje o skladateljima i njihovim djelima g) nešto drugo*) dok je 10 pitanja bilo u formi Likertove skale (primjer: *Glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo u meni bude osjećaj sreće i u njima rado sudjelujem*; gdje su brojevi ispred tvrdnja značili *1) uopće se ne slažem; 2) uglavnom se ne slažem; 3) niti se slažem niti se ne slažem; 4) uglavnom se slažem; 5) potpuno se slažem*).

Za obradu kvantitativnih podataka korištena je deskriptivna statistika. Podatci su obrađeni statističkim programom IBM SPSS Statistics 25.

3.2. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Na početku se upitnika od učenika htjelo doznati polaze li neku izvannastavnu ili izvanškolsku aktivnost (pjevački zbor, orkestar, glazbenu školu, ritmiku/ples, tečaj sviranja, glazbenu radionicu, nešto drugo). Rezultati su vidljivi u Tablici 2.

Tablica 2. *Polazanje glazbene aktivnosti*

Polazanje glazbene aktivnosti	da	117 (36,3%)
	ne	205 (63,7%)
	Ukupno	322 (100%)

Kao što se može vidjeti iz Tablice 2., nešto više od trećine učenika polazi neku glazbenu aktivnost.

Od učenika se također htjelo doznati kojom su ocjenom najčešće ocijenjeni u predmetu Glazbena kultura (Tablica 3.).

Tablica 3. *Najčešća ocjena iz predmeta*

Ocjena	odličan	203 (63,0%)
	vrlo dobar	70 (21,7%)
	dobar	38 (11,8%)
	dovoljan	8 (2,5%)
	nedovoljan	3 (0,9%)
	Ukupno	322 (100%)

Gotovo dvije trećine učenika navodi kako je ocjena odličan najčešća koju imaju u nastavi Glazbene kulture, a petina je navela ocjenu vrlo dobar (Tablica 3.).

Učenici su zatim odgovarali na pitanje *Koje glazbene aktivnosti i sadržaje najčešće provodite u nastavi Glazbene kulture?* gdje su mogli zaokružiti više ponuđenih odgovora (Tablica 4.).

Tablica 4. *Najčešće glazbene aktivnosti i sadržaji*

Glazbene aktivnosti i sadržaji	slušanje glazbe	277 (86,0%)
	pjevanje	242 (75,2%)
	sviranje	104 (32,3%)
	glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo	45 (14,0%)
	učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede	58 (18,0%)
	učenje o skladateljima i njihovim djelima	184 (57,1%)
	nešto drugo	25 (7,8%)
	Ukupno	322 (100%)

Kao što je bilo i očekivano, učenici su u najvećem broju označili aktivnost slušanja glazbe, slijedi pjevanje koje je navelo tri četvrtine učenika, a njih nešto više od polovice označilo je učenje o skladateljima i njihovim skladbama (Tablica 4.). Sviranje je označila trećina učenika, a glazbeno opismenjivanje svaki peti učenik. Svega 45 učenika označilo je glazbene igre i stvaralaštvo dok je njih 25 navelo nešto drugo (primjerice, njih 21 navelo je tjeloglazbu i ples). Rezultati se ne slažu s rezultatima istraživanja autora Šulentić Begić, Begić i Pušić (2020) koji pokazuju kako je najčešća aktivnost koja se provodi u nastavi Glazbene kulture pjevanje. Slušanje glazbe, kao najčešća glazbena aktivnost u nastavi glazbe, može se promatrati iz gledišta jedine obavezne glazbene aktivnosti u nastavi Glazbene kulture prema *Kurikulumu* (MZO, 2019) iz domene A: *Slušanje i upoznavanje glazbe* te je iz tog razloga aktivnost koja se najčešće i provodi. Ostale aktivnosti, prema važećem kurikulumu, ostavljene su na izbor učitelja koji će ih odabrati prema vlastitim preferencijama, ali i sposobnostima i željama učenika. Ipak, može se zamijetiti da se i u

ovom istraživanju pokazalo kako se često provodi pjevanje koje je odabralo dvije trećine učenika jer je prema učestalosti odmah iza slušanja glazbe.

S obzirom na dobivene rezultate, a kao odgovor na istraživačko pitanje IP1: *Koje se aktivnosti i sadržaji prema mišljenju učenika najčešće provode u nastavi Glazbene kulture?* možemo zaključiti da se prema mišljenju učenika aktivnosti i sadržaj koji se najčešće provode jesu slušanje glazbe i pjevanje.

U sljedeća dva pitanja učenici su trebali označiti koju glazbenu aktivnost ili sadržaj najviše, odnosno najmanje vole u nastavi Glazbene kulture (Tablice 5. i 6.).

Tablica 5. *Glazbena aktivnost/sadržaj koju učenici najviše vole*

Glazbene aktivnosti/sadržaj koju najviše volim	slušanje glazbe	149 (46,3%)
	pjevanje	81 (25,2%)
	sviranje	45 (14,0%)
	glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo	30 (9,3%)
	učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede	3 (0,9%)
	učenje o skladateljima i njihovim djelima	5 (1,6%)
	nešto drugo	9 (2,8%)
	Ukupno	322 (100%)

Iz Tablice 5. može se vidjeti kako je gotovo polovica učenika navela slušanje glazbe kao najomiljeniju aktivnost, a njih četvrtina pjevanje. Slijedi sviranje, zatim glazbene igre i stvaralaštvo. Svega pet učenika navelo je učenje o skladateljima i njihovim djelima, a tri učenika glazbeno opismenjivanje. Pod *nešto drugo* šest učenika navelo je plesanje. Rezultati istraživanja slažu se s prijašnjim rezultatima autora Bungić (2021), Dobrota i Conar (2018) te Dobrota i Reić Ercegovac (2011) u kojima učenici navode slušanje glazbe kao prvu omiljenu aktivnost, drugu pjevanje, a zatim ostale glazbene aktivnosti. Rezultati autora Šulentić Begić, Begić i Pušić (2020) pokazuju razliku u prvim dvjema omiljenim aktivnostima u kojima je na prvom mjestu pjevanje,

a na drugom mjestu slušanje glazbe. Navedeno se može opravdati time što je u navedenom istraživanju pjevanje bilo najčešće provođeno pa posredno time i najomiljenije kod učenika, dok je u našem istraživanju slušanje glazbe najčešće provođeno pa time moguće i najomiljenije.

Tablica 6. *Glazbena aktivnost/sadržaj koju učenici najmanje vole*

Glazbene aktivnosti/sadržaj koju najmanje volim	slušanje glazbe	7 (2,2%)
	pjevanje	97 (30,1%)
	sviranje	15 (4,7%)
	glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo	5 (1,6%)
	učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede	112 (34,8%)
	učenje o skladateljima i njihovim djelima	71 (22,0%)
	nešto drugo	15 (4,7%)
	Ukupno	322 (100%)

Aktivnost, odnosno sadržaj koji učenici najmanje vole jesu glazbeno opismenjivanje, koje je označilo više od trećine učenika, i pjevanje, koje je označilo nešto manje od trećine učenika (Tablica 6.). Najmanji broj učenika naveo je slušanje glazbe i glazbene igre te glazbeno stvaralaštvo. Od 15 učenika koji su naveli nešto drugo njih troje navelo je plesanje. Rezultati istraživanja slažu se s rezultatima prijašnjih istraživanja Šulentić Begić, Begić i Pušić (2020) u kojima učenici navode glazbeno opismenjivanje kao glazbenu aktivnost koju najmanje vole. Rezultati se ne podudaraju s rezultatima istraživanja Bungić (2021) i Dobrota i Conar (2018) koji pokazuju kako učenici najmanje vole aktivnost glazbenog stvaralaštva. U ovom istraživanju znatno je manji broj učenika (1,6%) odabrao aktivnosti glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo kao aktivnost koju najmanje voli.

S obzirom na dobivene rezultate, a kao odgovor na istraživačko pitanje IP2: *Koje su aktivnosti i sadržaji u nastavi Glazbene kulture učenicima najomiljeniji, a koji su najmanje omiljeni?* možemo zaključiti kako su omiljene aktivnosti i sadržaji u nastavi Glazbene kulture slušanje glazbe i pjevanje, a najmanje omiljeni glazbeno opismenjivanje, zatim pjevanje i učenje

o skladateljima. Može se zamijetiti kako se pjevanje pojavilo kao omiljena, ali i kao najmanje omiljena aktivnost. To se može opravdati time što je omiljena kod četvrtine učenika, a nije omiljena kod trećine učenika, odnosno ne/omiljena je za različite učenike.

Posljednje pitanje u prvom dijelu upitnika glasilo je *Što tvoj učitelj rabi u nastavi Glazbene kulture?*. Učenici su mogli označiti više odgovora (Tablica 7.).

Tablica 7. *Nastavna sredstva i pomagala koja rabi učitelj*

Nastavna sredstva i pomagala	klavir	303 (94,1%)
	sintisajzer	11 (3,4%)
	gitara	-
	udaraljke	36 (11,2%)
	računalo i projektor	213 (66,1%)
	nešto drugo	-
	Ukupno	322 (100%)

Gotovo svi učenici naveli su da učitelj rabi klavir, a njih dvije trećine računalo i projektor (Tablica 7.). Svaki deseti učenik označio je udaraljke, a svaki trideseti sintisajzer. S obzirom na rezultat o upotrebi klavira u nastavi Glazbene kulture, može se zaključiti kako učiteljica upotrebljava klavir u svim razredima, od četvrtoga do osmog, što je vrlo korisno jer djeca pjevaju uz instrumentalnu pratnju klavira. Također, zamjećuje se da učiteljica rabi i suvremenu nastavnu tehnologiju jer se za računalo i projektor odlučilo preko dvije trećine učenika, a bez njih je danas gotovo nezamislivo izvođenje kvalitetne nastave Glazbene kulture.

U drugom dijelu upitnika učenici su odgovarali na tvrdnje u formi Likertove skale (Tablica 8.).

Tablica 8. Stavovi učenika o aktivnostima i sadržajima

Tvrdnja	M	SD
Sviđa mi se nastava Glazbene kulture.	3,63	1,14
Na nastavi Glazbene kulture osjećam se sretno i zadovoljno.	3,57	1,18
Aktivno sudjelujem u svim glazbenim aktivnostima.	3,95	1,14
Aktivno i rado sudjelujem u aktivnostima slušanja glazbe.	4,07	1,10
Volim pjevati i rado sudjelujem u toj glazbenoj aktivnosti.	3,51	1,43
Volim svirati i rado sudjelujem u toj glazbenoj aktivnosti.	3,43	1,38
Glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo u meni bude osjećaj sreće i u njima rado sudjelujem.	3,46	1,27
Učenje mi je nota, ljestvica, solmizacije i glazbene abecede zanimljivo.	2,25	1,36
Volim učiti o skladateljima i njihovim djelima.	2,73	1,30
Korištenje digitalne tehnologije u nastavi Glazbene kulture pomaže mi u lakšem shvaćanju i učenju o glazbi.	3,88	1,27

Kao što se može vidjeti iz Tablice 8., učenici su se uglavnom složili s tvrdnjom da im se sviđa nastava Glazbene kulture i da za vrijeme nje osjećaju sretno i zadovoljno. Također su se u značajnoj mjeri složili s tvrdnjom kako rado sudjeluju u svim glazbenim aktivnostima, pogotovo u aktivnostima slušanja glazbe. Nešto slabiji stupanj slaganja iskazali su s tvrdnjama o sudjelovanju u ostalim aktivnostima i sadržajima. Ujedno, učenici se uglavnom nisu složili s tvrdnjama da im je zanimljivo učenje o notama, ljestvicama, solmizaciji i glazbenoj abecedi kao i učenje o skladateljima i njihovim skladbama. Konačno, uglavnom su se složili s tvrdnjom da im korištenje digitalne tehnologije pomaže u lakšem shvaćanju glazbe i učenju o glazbi. Rezultati istraživanja o stavovima prema nastavi Glazbene kulture slažu se s prijašnjim rezultatima autora Šulentić Begić, Begić i Pušić (2020) u kojemu učenici izražavaju pozitivne stavove prema nastavi Glazbene kulture, autorice Bungić (2021) u kojemu se većina učenika izjašnjava da voli nastavu Glazbene kulture te autorica Dobrota i Reić Ercegovac (2011) u kojemu većina učenika navodi da uživa na nastavi Glazbene kulture. Rezultati pokazuju kako učenici rado sudjeluju u aktivnosti slušanja glazbe što se može povezati s rezultatom istraživanja autora Šulentić Begić, Begić i Pušić

(2020) u kojem učenici navode kako je aktivnost koju bi više voljeli raditi upravo slušanje glazbe, ali i time da je glazbeno opismenjivanje glazbena aktivnost koju najmanje vole.

S obzirom na dobivene rezultate istraživanja H: *Učenici imaju pozitivne stavove o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture prihvaćena je.*

4. ZAKLJUČAK

Istraživanje koje je provedeno u okviru ovoga rada pokazuje kako učenici imaju pozitivne stavove prema nastavi Glazbene kulture. Više od jedne trećine učenika pohađa neku od glazbenih aktivnosti, a u nastavi Glazbene kulture najčešća je ocjena odličan. Na pitanje *Koje glazbene aktivnosti i sadržaje najčešće provodite u nastavi Glazbene kulture?* najviše je učenika odgovorilo kako je to aktivnost slušanja glazbe, zatim pjevanje te ostale glazbene aktivnosti, a najmanje glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo. Osim ponuđenih odgovora učenici su navodili tjeloglazbu i ples kao još jednu aktivnost koju provode u nastavi glazbe. S obzirom na to da je slušanje glazbe jedina obavezna aktivnost, može se zaključiti kako učiteljica tu aktivnost najviše i provodi u nastavi Glazbene kulture te se vodi aktualnim *Kurikulumom* (MZO, 2019). Rezultati pokazuju kako je glazbena aktivnost koju učenici najviše vole slušanje glazbe te slijedi pjevanje. Aktivnost koju učenici najmanje vole jest glazbeno opismenjivanje, a zatim slijedi isto pjevanje. Zamjetno je kako se pjevanje pojavilo kao omiljena, ali i kao najmanje omiljena aktivnost, a razlog leži u različitim preferencijama učenika. Nadalje, rezultati o uporabi nastavnih sredstava i pomagala pokazuju kako se u nastavi Glazbene kulture najviše rabi klavir, zatim računalo i projektor te udaraljke. Gotovo svi učenici označili su uporabu klavira što je vrlo korisno jer to pokazuje kako učenici svih razreda pjevaju uz pratnju klavira. Isto tako, s obzirom na upotrebu računala i projektor, može se zaključiti kako učiteljica upotrebljava suvremenu tehnologiju za koju učenici potvrđuju da im pomaže pri lakšem učenju i shvaćanju glazbe. Učenici su se u značajnoj mjeri složili da rado sudjeluju u svim glazbenim aktivnostima, a posebice u aktivnosti slušanja glazbe. Isto tako, učenici se na nastavi Glazbene kulture osjećaju sretno i zadovoljno. S obzirom na navedeno možemo zaključiti:

- da se učenici uglavnom slažu s tvrdnjom da im se sviđa nastava Glazbene kulture i da se za vrijeme njezina trajanja osjećaju sretno i zadovoljno
- da je većina učenika ocijenjena odličnom ocjenom
- da je najčešća provedena aktivnost u nastavi Glazbene kulture slušanje glazbe
- da je glazbena aktivnosti koju učenici najviše vole slušanje glazbe, a aktivnost koju najmanje vole glazbeno opismenjivanje (učenje nota, ljestvica, solmizacije i glazbene abecede...)

- da su nastavna sredstva i pomagala koje učiteljica najviše rabi klavir te računalo i projektor
- da učenicima korištenje digitalne tehnologije pomaže u lakšem shvaćanju glazbe i učenju o glazbi
- da učenici rado sudjeluju u svim glazbenim aktivnostima, a posebice u aktivnosti slušanja glazbe.

S obzirom na aktualni *Kurikulum* (MZO, 2019) i u njemu prisutan otvoreni kurikulum nastave glazbe učitelji imaju mnoštvo slobode i široku lepezu prilikom odabira aktivnosti i sadržaja koje će se provoditi u nastavi Glazbene kulture. Učitelji bi trebali oslušivati želje i preferencije učenika te prema tome planirati i provoditi nastavu glazbe. Time će stvoriti pozitivnu razrednu klimu i izbjeći monotoniju nastave Glazbene kulture koja po svojoj prirodi uvijek može biti zanimljiva, kreativna i radosna.

5. LITERATURA

- Andreis, J. (1967). *Vječni Orfej*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brkić, S. (1983). *Izabrani spisi: Laoce, Konfucije, Āuangle*. Beograd: Prosveta.
- Bungić, M. (2021). *Odabir i realizacija aktivnosti u nastavi Glazbene kulture i ponašanje učenika*. Diplomski rad. Zagreb: Muzička akademija.
- Dobrota, S. i Reić Ercegović, I. (2011). Stavovi učenika prema glazbi i nastavi Glazbene kulture. *Školski vjesnik*, 60(2), 199-210.
- Dobrota, S. i Conar, R. (2018). Stavovi učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti. *Škola i život*, 14(1), 131-139.
- Domonji, I. (1986). *Metodika muzičkog vaspitanja u predškolskim ustanovama*. Sarajevo: „Svjetlost“ OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kvintilijan, M. F. (1985). *Obrazovanje govornika*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Košta, T. (2016). Nastava pjevanja u osnovnoj školi na području Hrvatske u drugoj polovici 19. stoljeća. *Školski vjesnik*, 65(3), 459-474.
- Makjanić, V. i Završki, J. (1982). *Glazbeni odgoj za I, II i III razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
- Manasteriotti, V. (1982). *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga.
- MZO (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- MZOŠ (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N. i Makjanić, V. (1986). *Glazbena kultura u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole: priručnik za nastavnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Plavša, D. (1981). *Muzika: Prošlost, sadašnjost, ličnosti, oblici*. Knjaževac: Nota.
- Platon (1997). *Država*. Zagreb: Naklada Jurčić.
- Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Požgaj, J. (1975). *Metodika glazbenog odgoja u osnovnoj školi*. Zagreb: Prosvjetni sabor Hrvatske.
- Pušić, J. (2018). *Glazbene igre u nastavi solfeggia*. Završni rad. Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu.

- Radičević, B. i Šulentić Begić, J. (2010). Pjevanje u prvim trima razredima osnovne škole. *Život i škola*, 56(24), 243-252.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). *Pjevanje u nastavi glazbe*. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). *Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju*. Osijek: Umjetnička akademija Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Rojko, P. (1996). *Metodika glazbene nastave: teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet.
- Rojko, P. (1999). Glazbenoteorijska i psihološka uporišta glazboterapije. *Tonovi*, 40, 17(2), 17-27.
- Rojko, P. (2004). *Metodika glazbene nastave, praksa I.dio*. Zagreb: Jakša Zlatar.
- Rojko, P. (2005). *Metodika glazbene nastave-praksa II. dio*. Zagreb: Jakša Zlatar.
- Rojko, P. (2007). Umjetnost u odgoju i obrazovanju – commonsense ili zabluda. *Tonovi*, 50, 51-59.
- Rojko, P. (2012). „Izvođenje glazbe i glazbeno pismo“ u programu nastave glazbe u osnovnoj školi – što je to zapravo?. *Tonovi*, 27(60), 58-72. Preuzeto s: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-casopis/223071>.
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
- Rojko, P. (2013). U potrazi za (izgubljenom?) ljepotom. *Tonovi*, 61, 61-70.
- Svalina, V. i Bognar, L. (2013). Glazba i glazbeno obrazovanje u starom i srednjem vijeku. *Napredak*, 154(1-2), 219-233.
- Svalina, V. i Mucić, M. (2022). *Dječje glazbeno stvaralaštvo u nastavi glazbe i izvannastavnim glazbenim aktivnostima*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Škojo, T. (2010). *Sinkronijski model nastave glazbene umjetnosti i njegova usporedba s dijakronijskim modelom*. Neobjavljeni magistarski rad. Zagreb: Muzička akademija, Odsjek za glazbenu pedagogiju; Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju.
- Škojo, T. (2016). Nastava Glazbene umjetnosti u kontekstu aktivnog učenja. *Školski vjesnik*, 65(2), 229-249. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/177422>.

- Škoro, D. (2017). *Umjetničko i funkcionalno pjevanje u nastavi glazbene kulture*. Završni rad. Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu.
- Šulentić Begić, J. (2010) Slušanje glazbe u osnovnoškolskoj nastavi. U: Bene, A. (ur.), *Zbornik radova s IV. International Scientific Conference - Modern Methodological Aspects / Korszerű módszertani kihívások / Suvremeni metodički izazovi* (str. 429-441). Subotica: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
- Šulentić Begić, J. i Tomljanović, K. (2014). Slušanje glazbe u prva tri razreda osnovne škole. *Metodički obzori*, 9(1), 66-76.
- Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2015). Otvoreni model nastave glazbe u razrednoj nastavi. *Školski vjesnik*, 64(1), 112-130.
- Šulentić Begić, J. (2016a). *Primjena otvorenog modela nastave glazbe u prva četiri razreda osnovne škole: Metodički priručnik za učitelje i studente primarnog obrazovanja, glazbene kulture i glazbene pedagogije*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku.
- Šulentić Begić, J. (2016b). Glazbene igre u primarnom obrazovanju. U: Jerković, B. i Škojo, T. (ur.). *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja* (str. 685-701). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku; Umjetnička akademija u Osijeku.
- Šulentić Begić, J., Begić, A. i Pušić, I. (2020). Preferencije učenika prema aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture. *Nova prisutnost*, 18(1), 185-202.
- Šulentić Begić, J. i Živković, K. (2013). Ocjenjivanje učenika mlađe školske dobi u nastavi glazbene kulture. *Tonovi*, 62, 52-63.
- Šulentić Begić, J. (2021). *Sviranje* (nastavni materijali kolegija Glazbena pedagogija). Osijek: AUKOS
- Vidulin, S. i Cingula, S. (2016). Kompetencije učitelja za razvoj pjevačkog umijeća učenika u osnovnoj školi: metodički i vokalno-tehnički aspekti. *Muzika*, 20(2), 42-67. Preuzeto s: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-casopis/241187>.
- Vidulin-Orbanić, S. i Terzić, V. (2011). Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi. *Metodički ogledi*, 18(2), 137-156. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/82321>.

- Vidulin-Orbanić, S. (2012). Pitanje objektivnosti i pouzdanosti ocjena u različitim aktivnostima nastave Glazbene kulture. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 61, 101-115.
- Vidulin-Orbanić, S. i Duraković, L. (2012). *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za glazbu. Preuzeto s: https://www.academia.edu/42317348/Metodi%C4%8Dki_aspekti_obrade_muzikolo%C5%A1kih_sadr%C5%BEaja_mediji_u_nastavi_glazbe.
- Vukomanović, N. i Komnenić, O. (1981). *Muzičke igre*. Gornji Milanovac: Dječje novine.
- Zanimović, M. (1988). *Opća povijest pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga.

6. PRILOG

ANKETNI UPITNIK

Dragi učenici,

moje je ime Marija. Studentica sam Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku te u okviru diplomskog rada provodim istraživanje na temu: *Stavovi učenika o aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture*. Pred vama se nalazi anketni upitnik u kojemu trebate iskreno odgovoriti na pitanja. Anketa je potpuno anonimna.

PRVI DIO UPITNIKA

1. Spol:

- a) muški
- b) ženski

2. Razred:

- a) četvrti
- b) peti
- c) šesti
- d) sedmi
- e) osmi

3. Polazim sljedeću glazbenu aktivnost: (možeš zaokružiti više odgovora)

- a) pjevački zbor
- b) orkestar
- c) glazbenu školu
- d) ritmiku/ples
- e) tečaj sviranja
- f) glazbenu radionicu
- g) nešto drugo: _____ (navedi naziv aktivnosti)
- h) ništa od navedenog

4. Kojom si ocjenom najčešće ocijenjen/a u nastavi Glazbene kulture? (zaokruži jedan od ponuđenih odgovora)

- a) odličan
- b) vrlo dobar
- c) dobar
- d) dovoljan
- e) nedovoljan

5. Koje glazbene aktivnosti i sadržaje najčešće provodite u nastavi Glazbene kulture?

(možeš zaokružiti više odgovora)

- a) slušanje glazbe
- b) pjevanje
- c) sviranje
- d) glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo
- e) učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede
- f) učenje o skladateljima i njihovim djelima
- g) nešto drugo: _____ (navedi naziv aktivnosti)

6. Koju glazbenu aktivnost najviše voliš u nastavi Glazbene kulture? (zaokruži jedan od ponuđenih odgovora)

- a) slušanje glazbe
- b) pjevanje
- c) sviranje
- d) glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo
- e) učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede
- f) učenje o skladateljima i njihovim djelima
- g) nešto drugo: _____ (navedi naziv aktivnosti)

7. Koju glazbenu aktivnost najmanje voliš u nastavi Glazbene kulture? (zaokruži jedan od ponuđenih odgovora)

- a) slušanje glazbe
- b) pjevanje
- c) sviranje
- d) glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo
- e) učenje nota, ljestvica, solmizacije, glazbene abecede
- f) učenje o skladateljima i njihovim djelima
- g) nešto drugo: _____ (navedi naziv aktivnosti)

8. Što tvoj učitelj rabi u nastavi Glazbene kulture? (možeš zaokružiti više odgovora)

- a) klavir
- b) sintisajzer
- c) gitaru
- d) udaraljke
- e) računalo i projektor
- f) nešto drugo _____ (navedi)

DRUGI DIO UPITNIKA (zaokruži u kojem se stupnju slažeš sa svakom od navedenih tvrdnji)

5 = u potpunosti se slažem

4 = donekle se slažem

3 = niti se slažem niti se ne slažem

2 = donekle se ne slažem

1 = uopće se ne slažem

Tvrdnja	Stupanj slaganja
Sviđa mi se nastava Glazbene kulture.	1 2 3 4 5
Na nastavi Glazbene kulture osjećam se sretno i zadovoljno.	1 2 3 4 5
Aktivno sudjelujem u svim glazbenim aktivnostima.	1 2 3 4 5
Aktivno i rado sudjelujem u aktivnostima slušanja glazbe.	1 2 3 4 5
Volim pjevati i rado sudjelujem u toj glazbenoj aktivnosti.	1 2 3 4 5
Volim svirati i rado sudjelujem u toj glazbenoj aktivnosti.	1 2 3 4 5
Glazbene igre i glazbeno stvaralaštvo u meni bude osjećaj sreće i u njima rado sudjelujem.	1 2 3 4 5
Učenje nota, ljestvica, solmizacije i glazbene abecede zanimljivo mi je.	1 2 3 4 5
Volim učiti o skladateljima i njihovim djelima.	1 2 3 4 5
Korištenje digitalne tehnologije u nastavi Glazbene kulture pomaže mi u lakšem shvaćanju i učenju o glazbi.	1 2 3 4 5

Hvala 😊